

UNIVERSUL LITERAR

PROPRIETAR:

SOC. AN. „UNIVERSUL” BUCUREȘTI, BREZOIANU 23
DIRECTOR ȘI AD-TOR DELEGAT, STELIAN POPESCU
Inscrisă sub No. 163 Trib. Ilfov

ABONAMENTE:

autorităților și instituțiilor 1200 lei
de onoare 500 „
particulari 250 „

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA

BUCUREȘTI I Str. Brezolanului 23-25

(TELEFON 3.30.10)

APARE SĂPTĂMÂNAL

PREȚUL 5 LEI

ANUL XLIX • Nr. 37

SAMBATA 7 Septembrie 1940

Redactor responsabil: MIHAI NICULESCU

Noi nu suntem INFRÂNȚI

de VICTOR POPESCU

Noi nu suntem infrânți. Chiar dacă soarta a voit neapărat să ne lovească, noi nu vom uita că nici-o logică nu poate înțelege o cât de mică ruptură din Ardeal. Fiindcă pentru românism Ardealul nu este o provincie, dar este o spiritualitate. Ardealul nu este o bucată de pământ, ci este trup din trupul neamului nostru. Putem fi copleșiți, și capul să ni se plece cum de atâtea ori în decursul istoriei am fost nevoiți să o facem, apărând civilizația și precum astăzi ni se cere același lucru, — de-ar pricepe lumea tragedia noastră! — dar noi nu uităm cine suntem. Și dacă în vremuri, desbinați, am privit neputincioși cum Apusul ne-a lăsat singuri să-l apărăm de păgâni, cum un papă, din puterea și mărirea lui a trimis doar niște elogii mândrului Ștefan cel Mare, astăzi suntem cunosători ai unității și puterii noastre și vom ști să arătăm lumii nu numai dreptatea noastră, dar datoria dreptății ei, care nu este doar, și de astă dată, a ne trimite elogiul. Va trebui să facem, oricum, să răzbată dreptul nostru, fiindcă alt scop nu ne mai poate călăuzi. Dacă ne-am jertfit încă odată pentru civilizație, noi nu mai vom să fim doar admirați, ci să se recunoască ce este al nostru.

Noi nu suntem infrânți. Și va trebui să dovedim că nimic nu ne poate infrânge. Nici îndelungata stăpânire străină din trecut nu ne-a îngenuchiat și orice încercare de a infrânge idealurile noastre, de ori unde ar mai veni, nu va sfârâmi în noi sentimentul și credința lor. Va trebui să arătăm tuturor că poporul român se întinde și în Maramureș, și în Năsăud, și în Bihor, și în Someș, și peste tot unde unii au crezut că nu suntem. Și va trebui să ne dăm întreaga suflare pentru acest ideal. Iar dacă nici atunci nu ni se va recunoaște dreptul la viață, va trebui să reîncepem, și vom reîncepe lupta și va trebui să isbândim. Fiindcă noi, nu suntem infrânți.

Un precursor al simbolismului la noi

de N. DAVIDESCU

Nimeni poate nu mai bănuia în persoana gravă, bună suflătoare până la emoționante detalii, preocupată simultan de probleme sociale, economice, istorice și teosofice, pe poetul îndrăzneț și nou care își ascunsese odinioară numele sub pseudonimul de Alexandru Petroff, și care a încetat din viață Marți 20 August. Cățiva prieteni doar cărora le recomandă discreție absolută în această privință mai știau că, totuși, Alexandru Petroff poetul, de care nu mai vorbim decât arare-ori, și numai acestora, nu decedase nici pe departe în persoana lui Dumitru Theodorescu și că o seamă de poezii, în manuscris, o parte la subsemnatul altelor la el, și un roman poate gata astăzi, formau visul unei publicări apropiate. Moartea, în urma unei dureri de lungă suferință, a curmat această dorință rămasă acum la voia cine știe căror hazarduri ulterioare.

Dumitru Theodorescu s'a născut la 13 Octombrie 1885 în București. A călătorit încă de timpuriu prin Grecia, de unde a rămas cu vii amintiri încă până în ultimele sale zile, și convorbirile lui nu odată evocau Heliconul văzut la hotarul dintre Phocidia și Beotia, între limpedele lac Copars și amfiteatru de albastru golf al Corintului. Vorbea cu căldură despre răcoritoarele și numeroasele izvoare din coastele acestui munte sacru al Muzelor, despre antreul său Hieron, plin de amintirea atotora statui, altare și întreceri poetice, sau despre apropiata patrie a lui Hesiod, Ascia, iar ochii lui atunci scânteiau de o senină și înțeleaptă slădire lăuntrică. Dumitru Theodorescu reușise, astfel, cu ajutorul călătoriilor și acela al studiilor întreprinse de el pentru desăvârșirea personală a cunoștințelor scase dintre licența în literă și în filozofie, să își conceapă un suflet de înțelept, atențiu, stăruitor pentru bucuriile din afară, dar plin de entuziasm față de cele izvorâte din adâncul propriilor sale gânduri sau simțăminte, din orânduirea față de sine și de ai săi, din dragostea față de prieteni.

La vârsta de 13 ani, anume în vacanța ce a urmat întâiei clase de liceu, a scris, sub pseudonimul de D. Castili, poezii în „Fonia interesantă” scoasă de Ion Adam, și trecută lui Gh. Coșbuc; a scris sub numele de D. Tudor câte ceva în „Sămănătorul” primilor ani, și apar sub numele de Al. Petroff, mai târziu, în „Revista Literară” a lui Th. Stoescu, și „Literaturul” lui Al. Macedonski. A făcut, după aceea, ca până în ultimul timp, sub numele adevărat, filosofie socială în reviste de doctrină, ca de pildă „Democrația”, istorie în reviste de specialitate sau în „Convorbiri literare” și în sfârșit am avut prilejul să vedem în „Neamul Românesc” din 26 Iunie 1930, un articol al său intitulat „Voevod”. În anul 1903 a scos, împreună cu prietenul său și al nostru, N. Argeș (N. Popescu-Dușu) o revistă de scurtă durată „Hermes” la care au colaborat Alexandru Macedonski, Mircea Demetriad, D. Karr, I. Petrovici, Ștefan Petica, Victor Anestin;

(Urmare în pag. 5-a)

Gânduri pentru renașterea noastră

de prof. ALEXANDRU MARCU

În semnificația totală a cuvântului Renaștere se presupune cuprinse atributele unei resurecții și în sens mistic, prin care să se dea mișcării spirituale corespunzătoare, amploarea, adâncimea și înălțarea unui adevărat crez de viață nouă.

Mișcarea de idei cunoscută în Istoria modernă a lumii sub denumirea de Renaștere, întâmplată în Italia acum cinci sute de ani, a însemnat o resurecție a idealurilor Antichității, dar, mai mult, a însemnat o reîntroncare a Omului în centrul vieții active. De aceea Renașterea s'a legat începuturile de Umanism. Iar dacă este să se înțeleagă această inegalată mișcare și drept o restabilire, pe alte fundamente de ierarhizare, a valorilor, cu supremația celei estetice asupra valorilor intelectuale sau a valorilor morale, Renașterea a însemnat o splendidă reînflorire a vieții pe pământ, sub cele mai nobile auspicii. Fără a fi desființat în realitate orice legătură cu Divinitatea, această Renaștere a reabilitat Omul față de sine, dând posibilitate oricărui muritor să străbată întinsul lumii cu elanul și forța personalității sale, pentru ca lumea să retrăiască prin oricare, clipele de temeritate unică ale închipuirii dantesci. Așa s'a pornit Leonardo într-o călătorie a Naturii, Cristofor Columb a unor alte lumi geografice, sau Galileu într-o călătorie a spațiilor planetare.

Renașterea a exaltat așa dar individualitatea: însă a

cuprins-o, în afara oricărei constrângeri de ordin religios sau moral, sub semnul unui mare ideal colectiv. În acest ideal, Romanitatea și revenirea la ea, a însemnat un pretext, drept este, unul din cele mai valabile pretexte. La aceasta se reduce însă așa zisa imitare a Antichității prin Renaștere și așa zisul Păgânism al ei. În Italia, practicarea contactului cu lumea romană, desconsiderată prin Creștinism, nu încetase în tot timpul Evului Mediu, ba însăși Biserica Sfântului Petru îl asigurase mai mult, prin limba de care se folosea, prin formele cultului ei, prin păstrarea ierarhiilor și a imperialismului roman, prin însăși rămânerea ei la Roma. Toată a stăi însă în constituția ori nu a Romanității păgâne. Odată această constituția refăcută la Italianii secolului XV, valorile s'au orânduit după alte criterii, idealurile s'au refăcut.

Consecințele Renașterii în Cultura, în Filozofia, în așezarea practică și chiar fizică a lumii, au fost incalculabile. De aici vastitatea orizontului pe care l'a cuprins mișcarea; de aici durată seculară a ei, în toate locurile globului pământesc, până în prezenta Revoluției Franceze și a Romanticismului ce i'a urmat.

Sub semnele acestuia, Europa a cunoscut o nouă Renaștere — în Italia i se spune Risorgimento — mult mai limitată și mai simplă ca program: Renașterea politică, pe temeiul principiului Naționalităților, al Unității politice și al Independenței fiecărui popor. În ce ne privește, aceasta a fost singura Renaștere de care ne-am bucurat. De cealaltă, de marea, de totală Renaștere a spiritualității umane, ne-am ținut departe stăruind asupra părții de lume, în care ne-am aflat, Italia — drept față a noastră de marea — șta luat în schimb grija de-a presimți această Renaștere a Latinilor dela Dunăre, prin știința și intuiția Umanistilor ei. Dar aceasta a însemnat numai un reflex, întâmplător, străbătut în lumea călătoriarilor români abia prin Croniciari și prin istoricii latinști, cu trei veacuri mai târziu.

Neparticiparea noastră la mișcarea umanistă și de Renaștere atunci, odată cu Franța, cu Spania, cu Anglia, cu Germania, dar și cu Ungaria sau Polonia, a însemnat pe departe o retragere a noastră din marea întrecere a noii Romanități și încă ceva: viața noastră trecută, manifestările colectivității românești au fost lipsite, din proprie inițiativă, de forma stilistică bine definită, pe care o dă în primul rând practicarea Clasicismului.

Conținutul vieții noastre ca popor este impresionant de bogat, în ce privește proveniența și experiențele făcute. În ce forme se încadrează însă un asemenea conținut?

După ce am trecut cu bine examenul formulei „forma fără fond”, astăzi se supune atenției noastre preocuparea găsirii unui echilibru între „conținut” și „formă”.

Viața românească, în pragul noii sale Renașteri, caută o expresie definitivă, în precizarea stilistică a căreia, sub raportul intelectual, etic și estetic, stă regăsirea de mâine a noului prestigiu față de conștiința noastră înșine.

JALEA

Victoria

(Urmare în pag. 6-a)

VIATA LUI V. ALECSANDRI și marile idealuri sociale

de prof. C. GEROTA

La născut poet nu se împletesc mai strâns, mai pregnant, evenimente noastre naționale cu viața lui ca la Alecsandri. La născut nu se oglindesc în opera lui marile idealuri și frământări sociale ca la el. La născut nu se aplică mai bine teoria lui Taine că mediul social dă substanță poeziei, cu rectificarea însă că Alecsandri a fost și un creator al condițiilor sociale, un promotor al marilor mișcări naționale.

S'a născut la 1819 în Bacău, nu în 1821, cum din cochetărie feminină o spunea adesea. Primele învățături le-a luat dela călugărul Gherman Vida din Ardeal, care învăța acasă pe copiii oamenilor bogați, în Iași, unde se mutase familia boerului Vasile Alecsandri, tatăl. Dela Gherman Vida va fi sădit în suflet dragostea de țară, suferințele celor de peste hotare și mândria neamului pe care i-o va fi strecurat în suflet, cel care păstra în traista lui cu cărți Cronica lui Șincai. După ce a căpătat noțiunile elementare cu Gherman Vida, a intra în școala franceză a lui Cuenim de lângă Iași, împreună cu alți fii de boeri, între care era și Mihail Kogălniceanu. În scrisoarea lui către

I. Ghica, intitulată „Vasile Porojan” povestește cu umor și voioșie viața din pensionul lui Cuenim. Aci a stat 6 ani. Tatăl lui Vasile Alecsandri, boier cu stare, dorea să facă din fiul său un doctor sau un inginer. Tatăl său își dădea seama de necesitatea învățaturii. El ajunsese la mari ranguri boieresti, spătar, vornic, prin priceperea și cinstea lui. Ocupase funcțiuni destul de înalte, ca samele de visterie sau directorul Arhivelor Statului, ca și cum ar fi fost em cu mare învățătură. De aceea, dorea ca fiul său să învețe la marile școli din străinătate. Prilejul se oferi. Un boier grec din Iași, Filip Furnaraki, care ajunsese la Paris, secretarul unui mare elenist Corai, un elenist remarcat chiar de marele Napoleon, venise pentru câteva luni la Iași, chemat de familia lui. La întoarcere ia și pe tânărul Vasile Alecsandri la Paris în anul 1834, în vârstă deci de 15 ani. Furnaraki a ținut seama de recomandările bătrânului Alecsandri, ca băiatul să fie preparat serios pentru a trece baccalaureatul francez și l'a recomandat unui profesor Cotte, un foarte bun umanist. La Paris, Alec-

sandri găsi romanticismul în floare. Un idealism social, o sete de dreptate socială, o dragoste de popor și o neînfrântă pasiune pentru ideea libertății popoarelor. Dela Cotte a învățat umanismul clasic necesar trecerii examenului, din atmosfera Parisului a sorbit romanticismul francez, pe care l'a păstrat toată viața lui.

După un an de pregătire serioasă la Cotte, reuși la examenul de baccalaureat, deci la 1835. Se înscrie la medicină, dorind să se facă medic. Dar săliile de disecție și mai ales munca sistematică din laboratorul de chimie al prof. Gaultier de Claubry nu se potrivea cu firea lui de poet, impresionant și mobil.

Când în 1836, spătarul Alecsandri veni pe la Paris, cu celalt băiat lăncu, ca să vadă pe Vasile, acesta-i spusese că prășește medicina și se înscrie la Drept, ca și frații Docan din Iași. Bătrânul acceptă, dar Vasile Alecsandri prășește și Dreptul spre a se înscrie la inginerie ca Ion Ghica. Prezentându-se la examenul de baccalaureat științific, fu respins. Atunci se întoarce la

(Urmare în pag. 2-a)

Foamea noastră românească

de CONSTANTIN NOICA

Te uști împrejur și-i numeri: sunt mulți, sunt cutremurător de mulți cei cari cred că nu se putea altfel. Sunt oare smintiți? Nu; sunt mai mult decât atât: sunt înțelepți. Încep să-ți vorbească despre Franța, despre Polonia, despre Cehoslovacia și chiar despre Abisinia. Așa sunt înțelepții, — fac întotdeauna judecăți de relație. Tragedia e, pentru ei, o judecată de relație.

Nu-i mai ascultă. N'ar fi trebuit niciodată să-i ascultă. Dar înțelegi dintr'odată de ce n'au putut ei să creadă într'un mesianism românesc. Cum poate fi încercat de gândurile mesianismului cel care nu stăpânește gândul unicității, în ce privește neamul său? Și te întrebi, cât poate înțelege un om ca acesta din Dostoevski, din răscolitură afirmare a unui din „Posedații” lui Dostoevski, cum că numai popoarele cari simt că Dumnezeu e al lor sunt popoare mari! Cine n'a ieșit din sine, odată cu eroii lui Dostoevski, nu va simți niciodată că România putea să fie alta.

Nu-mi par vii — chiar morți să fie — decât cei cari au crezut și s'au lăsat înfometati de un mesianism românesc. Foamea noastră românească aceasta a fost. Cine a fost înfometat numai de geografie, piară-se acum sub celeste geografie. Dar n'au trăit la tensiunea adevăratelor încercări istorice decât mâna de oameni cari au putut crede în unicitatea neamului lor înăuntrul istoriei. Căci numai la această foame de a cuceri s'a afirmat, pe deasupra fricii de-a nu putea păstra.

Între foame și frică se potrece viața neamurilor. A spus-o tot un rus, sau unul copleșit de sânge rusesc: aventurierul acesta în ale gândului, care e Kysersling. Ce extraordinar de rețineri, pentru viața spirituală a lumii de azi, ba până și pentru noi înșine, timizi și speriați lumii de azi, este recursul său la o Frică originară și o Foame originară! E purcă, scrisă cu anticipație, cronica de idei a războiului din 1940.

Popoarele la care fondul originar, stralucit cel mai de jos, e dominat, în unele cazuri istorice, de Frică, vor sta sub semnul nemulțumirii. Ele vor vorbi despre justiție, despre nevoia stabilității internaționale, echilibrului și pacei prin tratate. Iar în fața lor — spione, încă de acum mulți ani, Kysersling — se vor ridica popoarele insuflite de Foamea originară. Insuflite pur și simplu, pentru că înfometate. Iar ele vor crede în valorile dinamice, în răsturnarea ordinii existente și în crearea ordinii celei nouă. Și același fond de viciu, într-o parte și într'alta, de vreme ce Foamea și Frică tin de fondul nostru originar. Dar o altă afirmație de viață, — în măsura în care preocupă, în istoria neamurilor, unele ori altele dintre trăsăturile lor originare.

Dar de ce să întărim asupra neamurilor din 1940? Neamul nostru, porecată unică — da, susceptibilă de-a fi unică — a neamului nostru, ea ne stă pe inimă. Și e uluitor să vezi ce potrivită este deosebirea cugetătorului aceluia, între fondul de frică și fondul de foame sub stăpânirea cărora a stat.

Foamea noastră românească n'a putut învinge Frică românească, — iată drama. Nu e dat tuturor să fie încercați de foame. Și le e rușine s'o spună; le e frică s'o spună. Ei nu-și dau seama că „elementar” în foame nu e decât impulsul; obiectul ei nu e elementar întotdeauna: căci poți fi înfometat și de putere înaltă, de împlinire de spirit, de spirit pur și simplu. Iar până ca neamul nostru întreg să simtă aceasta, Frică a învins.

Frică aceea obiectivă (există și alții, — fii prudenti!), Frică paralizatoare, lașă, marca Frică de aci, s'a abătut și a învins. Trista Frică justifiacă: cu noi este dreptatea... Dar cu noi este Dumnezeu, nu dreptatea! Dreptatea n-o dăruiește alții, și n-o fac sau nu n-o fac alții. Care e tribunalul istoriei care să judece cu adevărat? Dreptatea se afirmă prin Foamea care te însufletește.

(Urmare în pag. 5-a)

CRONICA

LITERARĂ

Vasile Alecsandri, văzut în „Studiile și Documentele” d-lui I. E. Torouțiu

Vind să înfățișăm pe Vasile Alecsandri, cum ne apare d.n. „Studiile și Documentele literare” ale d-lui prof. I. E. Torouțiu, am dori ca lectorul să aibă înaintea ochilor cele aproximativ 3600 (trei mii șase sute de pagini), cât numără șase tomuri aparute până acum, în răstimp de 7 ani (1932—1939), închinat de autorul cercetător „Junimii”. Impozanta tipărire corespunde oarecum, prin munca și sacrificiile presupuse, însemnătății „Junimii” în tânăra noastră literatură. Fiind vorba însă de „documente literare” prezentate în mii de pagini, cititorul va simți firesc o teamă de a nu se putea descurca ușor în întocmirea lor făcută după metodele istoriei literare, și își va zice că ele se adresează de fapt tot cercetătorului de specialitate. Judecând astfel, are deplină dreptate în ce privește caracterul științific al tipăririlor d-lui I. E. Torouțiu, dar ei nu trebuie să se înșele asupra conținutului literar propriu zis, care prezintă elemente de un interes egal pentru oricine, fie elevul de liceu, fie cineva cu raporturi întâmplătoare cu literatura. Vrem să spunem că tomurile cuprind, sub rețea lor realizare științifică, materialul viu în legătură cu poezia, cu viața și epoca scriitorilor, și că acest material cules din scrisori, din mărturii de familie și de aie prieteni, având calitatea spontaneității și a autenticității, poate fi adăugat într-o carte de saltea, — cu pagină mult restrânsă, dar în stare să circule și să fie de folos publicului numeros. O asemenea lucrare scrisă pe baza documentelor d-lui Torouțiu, după școala noastră, va tenta pe vreunul din criticii mai tineri, și nu târziu va fi dată la iveală.

Comemorarea lui Alexandri ne-a prilejuit și nouă un astfel de exercițiu al expoziției istorice, mărturisim, plan de seducții. El constă în a căuta atent, informații și interpretări risipite la mari distanțe, dar care odată adunate pe aceeași pagină, sub ochi, dau lui Alecsandri un chip nou, colorat și atrăgător. Interesul mozaicului care încheagă figura poetului, constă desigur, în diversitatea surselor sale. Oferite de întâmplarea producerii lor, documentele ating deodată toate aspectele bogatei personalități. Ceeace se accentuează în primul plan al figurii, pare a fi enormul prestigiu de care s'a bucurat în fața contemporanilor. Rareori un poet a fost înconjurat în țara lui, în timpul vieții, cu atâta respect. Dacă pornim dela conștiința de sine a poetului, pe care o putem socoti fie cauză fie consecință a reputației, gradul cinstitii îl aflăm în disconcordanță absolută cu care întâmpină orice încercare a detronării sale. În scrisorile trimise d-lui N. Petrescu, la 23 August 1889, de la Mirești, încheie pare-se un decret de ocrotire a regalității sale: „La înșinuările malficioase sau calomniatoarele ce se ating de persoana mea, — scrie septuagintar, — am obiceiul a răspunde prin dispreț, nesimțind nici măcar curiozitatea de a cunoaște ce

mutră sau chiar numele calomniatorului. Latre în toată viața lui place să latre, că nu-l onorez nici cu un tîbă haită”, (marș câine, nota d-lui Torouțiu; — vol. VI, pag. 226). Totala nepăsare față de cine ar fi culeș să exprime îndoielă asupra valorii lui, subliniază, firește, caracterul pozitiv al siguranței de poet înconcrinat. Faima n'o împiedică cu nici un contemporan, și nu se oprea la nici o margine a cunoașterii publice.

Despre răsfrângerea personalității lui în conștiința cea mai tîrzie a școlărilor, informează d. N. Petrescu în studiul „Biografia mea” (op. cit. pag. CXXI): „Sosirea lui Alecsandri în 1877 ca să fie o conferință în folosul războiului nostru de atunci, fu pentru mine un cataclism. Cu o zi înainte, autoritățile și mai ales dascălii liceului 'făcuseră' pregătiri pentru primirea lui ca și când ar fi venit Domnul Târziu. Intră adevăr, în mintea tuturor Alecsandri era domnul poeziei românești”. Spre a nu se crede că este vorba despre impresia deformantă a unui licean, citim o relatare a d-lui Petrescu, despre altă sosire a bardului, la care a asistat cu mult mai târziu, în casa lui Titu Maiorescu: „Pe la orele 9 apărură Alecsandri... Toată adunarea se scula în picioare: intra cu adevărat primul poet al țării și pe fețele tuturor se arăta o impresie de admirație și de mândrie. D-na Maiorescu îi ieși înainte; d-ra Livia îi prinse la butonieră un buchet de violete de Parma. Maiorescu îi prezentă pe cei necunoscuți și Alecsandri se așeză lângă masa din mijloc, rugând să se continue lectura înecutată. Mi-aduc aminte și acum de impresia extraordinară ce mi-a făcut Alecsandri. Vocea bădă, venind parcă de departe, surăsul lui, mișcările cumpătate, vorba simplă, toate păreau ale unui nobil, cum eu nu mai văzusem altul”, (op. cit. pagina CXXXIII). Cum se explică prestigiul excepțional ce i s'a acordat lui Alecsandri de către epocă? Intrebarea nu e medocară, iar răspunsul, deși poate lesne do găsit, obligă la reflecție asupra lui. Contemporanii nu erau lipsiți de spiritul critic și ei ne furnizează din belșug judecăți aspre asupra valorii operei denotând libertatea admirației lor. Vom spune că duhul istoric al epocii îngăduia și chiar impunea formarea unei astfel de reputații. Cine ar obiecta că s'a acordat altcuiva ceea ce se cuvenea lui Eminescu, s'ar amăgi singur, deoarece n'ar ține seama de puținul răstimp de când autorul Luceafărului s'a făcut cunoscut și până la moartea sa. Tot ce s'a datorat lui Alecsandri, i s'a cuvenit pentru cei 50 de ani de notorietate, în toate direcțiile vieții țării, la începutul ei politic și cultural. Era un început grav, în care se lua în searșos tot ce se producea. Or, răvna

poetului a fost, din toate privințele, foarte serioasă, plină de încredere în destinul statului și acamului său latin. Acest caracter solemn, bizuit în adânc pe demnitatea necesară întemeietorilor, l-a marcat însuși Regele Carol I, printr'un fapt împărtășit tot de d. N. Petrescu, la pag. CLXXXII a volumului citat. În 1888, s'a dat un festival de gaia la Ateneu, în amintirea lui Alecsandri. Căruia i se inaugura bustul. D. N. Petrescu își amintește: „Cu ocazia aceea m'apărură și mai bine persoana simbolică a Regelui nostru, mi s'a clarificat și mai mult felul demnului el înfățișă Tara, poporul român, istoria și aspirațiile neamului nostru. În momentul când s'a înconcrinat bustul lui Alecsandri, care timp de o jumătate de veac fusese cântărețul vieții și istoriei României, Regele Carol I, atât de cumpătat și de măsurat în vorbe și mișcările lui, s'a sculat un moment în picioare, aducând parca prin aceasta, ca o recunoaștere, o închinare a țării însăși, bardului național”. Să se observe că măsuratul o magiu regesc se săvârșea la câțiva ani de la moartea poetului, și postumitatea lui nu este o corectare ci o consacrare a unui trecut de domnie prin spirit.

Numerose sunt și contribuțiile lui Maiorescu la recunoașterea domniei lui Alecsandri. Se știe autoritatea deplină a criticului. Un simplu cuvânt spus de el, un crâmpci de frază, p.cetula o consacra. Cu prilejul străngerii unui fond de ajutor în timpul bolii lui Eminescu, el spune într-o scrisoare trimisă din București, soarelui sale: „Se va ține aici o conferință cu intrare, în folosul lui. Cred că cel mai potrivit să vorbească ar fi Alecsandri. De îndată ce s'a înnoptat din Sinaia, voi stăruie lângă dânsul”. (Vol. VI, pag. 42). D. Torouțiu precizează în notă că nu a fost ținută conferința. Neavând amănuntul asupra faptului, ne mărginim a remarca oportunitatea subliniată de Maiorescu prin acest „voi stăruie”, — de a vorbi Alecsandri. Se căuta cineva care să convingă publicul și să adune o cât mai numeroasă contribuție! Se știe însă activitatea de doctinar politic a lui Eminescu, în presa conservatoare. E de presupus că o conferință a lui Alecsandri ar fi fost mai nimerită tocmai din motivul că el, făcând parte, în viața politică, din generația liberală, ar fi neutralizat eventualele rezistențe ale unui public condus după principii și unde trebuie și unde nu trebuie. Evident, nu vedem în indicația lui Maiorescu numai o abilitate ad hoc, ci, precum am spus mai sus, mai degrabă o recunoaștere a calității și prestigiului lui Alecsandri de a fi deasupra partidelor. Un document mai vechi, din 1879, situază foarte limpede felul cum priveau conservatorii junimiști, politica adversă făcută de Alecsandri. În preajma unor alegori, Iacob Ne-

gruzzi anunță pe Maiorescu că poetul contracandidatează:

„Carp și-a scris că Cogălniceanu împreună cu Belferii au pus candidatura lui Alecsandri în coleg. I. la Adunare, contra ta. De îndată am expediat la Mircești pe Mitică Rosetti, ca să roage pe Alecsandri să-și retragă candidatura și la urmă să-și explice că noi suntem angajați, și că, cu toată părerea de rău, nu-l putem vota. Alecsandri a răspuns că-i pare rău, că n'a știut de candidatura ta, dar că, în fața chestiunii evreilor primește mandat de deputat, ori d.n. de parte i-ar veni. Prin urmare, te vom alege contra lui Alecsandri. Socot însă că, dacă Carp isbutește la Vaslui, în col. I de Adunare, am putea pune noi pe Alecsandri în al II-lea de Senat și să vedem atunci dacă dă mâna Belferilor să nu-l voteze”. (Vol. III, p. 195). Se observă diferența cu care vorbește despre Alecsandri, chiar în situația specială de contracandidatează al lui Maiorescu. Deasemenea, ideea că poetul ar putea fi smuls belferilor silii să-l voteze pe o listă conservatoare, indică, desigur, în ce măsură el era independent. În legătură cu explicația de la Marcești ca „în fața chestiunii evreilor primește mandat de deputat ori d.n. de parte i-ar veni”, citim o interpretare a d-lui I. E. Torouțiu, dată păreri calomnioase pusă în circulație, că poetul, ar fi de origine semită. Foarte just observă d. Torouțiu că este vorba numai de un rapt spiritual, că anume evreii, profitând de unele nesiguranțe din genealogia boerului moldovean, au creat că pot pune în apă turbure, surcând bănuiala unei spște semite. Ce interes au avut? Nu altul decât să-și asume meritele unei personalități de primul rang. Încercarea acestui furt spiritual, ne măgulește, reflectează ironic d. Torouțiu: „...pentru Alecsandri tenația venea din partea compatrioților noștri evrei, — simțul nostru național trebuie să fie măgălit, firește, — știința însă rămâne obligată să înlăture echivocul calculat și confuzia voită și să facă o severă distincție între realitate și ficțiune...” (vol. IV, introducerea, pag. LXXXIV). Calculul evreiesc despre care e vorba, ar fi așa dar, un indiciu ingenios al prestigiului aceluia la a cărui bust se ridică un moment în picioare Regele Carol I. Despre această importanță a lui Alecsandri, se cere să avem însă o opinie exactă, fără a lăsa să plutească nici o umbră deformatoare. În demnitatea lui nu se amestecau ascendența cărturărească, morgia academică sau prestanța boerului și a gloriei cucerite. Cu alte cuvinte, ea nu se păstra cu grijă exterioare, în urma obținerii ei prin circumstanțe explozate, ci se producea spontan și convingea tocmai fiindcă această demnitate era văzută în clipa ei de produ-

cere. Următoarea demarcație pe care o face Duliu Zamfirescu între Ion Ghica și contemporanii lui, elucidează rangul moral al poetului: „Am văzut pe Ghica om politic și literat. Impresia mea este că, deși cumințe și mai cult decât mai toți contemporanii lui, va rămâne o figură de planul al 2-lea, tocmai fiindcă nu avea entuziasmul generației acelei de nebuni sublimi, cari au fost (printr'o figură cam brutală), microbii virulenți ai fermentului patriotic. Pe Bălcescu, entuziasmul l-a făcut să scrie admirabile pagini ale lui Mihai; pe Alecsandri, Dumbrava Roșie, Penes Curcunul, etc., pe Cogălniceanu să scapere de spirit românesc și de căldură, în discursurile sale. L'oposește, etc., (scrisoare către N. Petrescu, vol. VI, pag. 183). Duliu Zamfirescu, care structural aparținea cuminței lui Ghica, dar care înduia după nebunia sublimă a celor din planul I, are fără îndoială, competența de a-l defini pe Alecsandri. Ce să înțelegem din nebunia sublimă, ne ajută din nou d. Torouțiu într'un comentariu privitor la organizarea și programul serbării de la Putna, din 1871. Tinerii, se știe, au fost reprezentați de Eminescu; la masa de 1600 de persoane au servit studenți și s'a închinat deopotrivă pentru împăratul austriac și pentru „prosperitatea poporului român”. În sufletul său de bucovinean, d. I. E. Torouțiu vede aievea mărețul spectacol orânduit de fapt spre a se manifesta unitatea și solidaritatea prin trecut și destin, a Românilor de pretutindeni: „Un film istoric de o grandioasă strălucire, cu melodia lui A.Flechtemmacher învârtind în surdina apoteozarea eroului prin profeticele versuri a le lui Alecsandri:

*În timpul vitejilor,
Cuprins de un sacru dor,
Visai unită Daciei,
Cu-o turmă și-un păstor.
O, mare umbră eroică,
Privește visul tău!
Unii suntem în cugete,
Unii și în Dumezeu.*

Sau ultima strofă din imnul religios al aceluiași Flechtemmacher, cu ruga lui Alecsandri:

*Etern atotputernic, o Creator
sublime,
Tu care îi-i la dreapta-ți pe
Stefan erou sfânt,
Fă 'n lume să străluce, iubita-tă
Românie,
Glorie tie'n ceruri, glorie pe
pe pământ!*

Apoi Ciprian Porumbescu, fermecând mulțimea cu formecătorul său arcuș unind-o într'o simbolică horă, și trubadurul Grigori Vîndre, înmuind inimile cele mai împietrite și transportând ființele omenești în sfere sublime, până la eterizare... (vol. IV pag. 284).

Promițând lectorului că îl vom oferi un portret mozaical al lui Alecsandri, am trecut de jumătatea spațiului îngăduit cronicii, fără a fi epuizat materialul unei

lărmăscă trebuie căutat „instinctul național”, garanție a independenței noastre totale, politice și economice: „De la marile centre orășenești, putred moralecești și cosmopolite, împărțite vechic în tabere cu interese opuse, gata totdeauna să se încercare pentru idei importate cu dinadinsul, spre a se produce desorientare, idei care n'au fost și nu pot deveni apanajul poporului nostru, de acolo nu e speranță de mântuire”. În ce lărmăscă a stat Alecsandri cu poporul la care e speranța de mântuire? Cititorul cunoaște, desigur, articolul lui Maiorescu despre volumul „Poeziile” p.cetulare” culese de Alecsandri. Găsim acest articol asimilat necesităților spirituale de azi, în lungul studiul al d-lui Torouțiu, de la începutul volumului VI. După ce observă că Maiorescu a atras atenția din 1868 asupra „copleșitoare însemnătăți” a a-celor cântece românești, — d. Torouțiu citează următoarele rânduri, din articolul apărut în „Convorbiri Literare”, în 1909, sub înscăltura lui Maiorescu: „Vasile Alecsandri este entuziasmat de partea frumoasă, omeneste frumoasă a poeziilor noastre populare, simte un fel de mândrie patriotică de a le arăta în această frumoasă oarecum generală a lor, nu numai Franțezilor, ci și Germanilor și Englezilor” (op. cit., pag. LI). Ale-gem, la încheiere, un ultim citat, pentru luminarea legăturii cu poporul. Sunt următoarele cuvinte, de la sfârșitul unei scrisori a lui D. A. Laurian, către d. N. Petrescu: „pătrunderea graiului popular în formele lui figurate, cu gust literar, a acela ce ne-a dat pe Alecsandri și pe Eminescu”. (vol. VI, pag. 267). Ne oprim regretând de a nu fi implinit portretul cu multiple fețe promise. În planul nostru urma să mai vorbim despre libertatea admirației contemporanilor, citând numeroase cazuri de critică severă a producției bardului. Am fi adăstat la diferite informații privitoare la premiera „Gintoi latine”, apoi la viața poetului la Mirești, la părerile sale despre evrei, despre moravurile vremii, — și deopotrivă am fi informat asupra contribuției sale în probleme de specialitate, cum era ortografia și chestiunea adaptarea neologismelor la spiritul limbii noastre. Si ceea ce ni s'ar fi părut d.mn de reținut, deși în aparență neconcludent, ar fi fost materialul direct despre omul viu, desprins în deosebi din scrisorile trimise de la Mirești. Sperăm totuși a fi dovedit posibilă o sinteză, despovertă de aparatul științific, dar având la temelie siguranța lui. Această sinteză se poate face pornind de la principiul portretului mozaical, sau urmărind evoluția anumitor idei formative ale României moderne, așa cum a făcut în introducerea-studiu, d. Torouțiu. De fapt, nici noi n'am prezentat de cât tot o idee: aceea a prestigiului lui Alecsandri, ca manifestare a spiritului românesc în secolul trecut.

CONSTANTIN FANTANERU

Viața lui V. Alecsandri

(Urmare din pag. I-a)

literatură, pe care o adăncește și mai mult. În casa lui Cotte era o atmosferă literară, de cald umanism. Își face legături cu mulți români dela Paris, între care cu C. Negri, pe care-l întâlnește la un bal. După cinci ani la Paris, se întoarce în țară în 1839, în vârstă de 20 de ani. La întoarcere în țară, vizitează Italia, de unde s'a inspirat în poeziile La Lido, Venetia, etc.

Prin stăruința tatălui său este numit „șef de masă” la serviciul scutnicilor și al pensilor. Îmbrăcați europenește, toți acești tineri cu idei înaintate erau priviți cu multă rezervă de boierii orientalizați și conservatori. Considerați ca revoluționari, dușii, ei nu aveau aderenți în clasa boierilor, cât a micii burghezii și a țărănilor. Fiecare din ei însă era un soldat în slujba unui gând mântuitor: *Unirea și libertatea*.

Când în 1840 Kogălniceanu, care

venise și el din Germania, publică vestita „Dacie Literară”, Alecsandri, este un colaborator de seamă. În această revistă publică el „Buchetiera din Florența” și în coloanele revistei se realizează în mod simbolic unirea tuturor Românilor sub flamura vechei Dacie. În același an 1840, Kogălniceanu, C. Negruzzi și V. Alecsandri sunt directorii Teatrului Național din Iași, care decăzuse sub conducerea lui G. Asache. Teatrul era francez și românesc. Cel francez dădea cam vreo 75 reprezentații pe stagione și era subvenționat cu 600 galbeni anual, cel românesc dădea 12 reprezentații pe stagione și era subvenționat cu 200 galbeni pe an. El caută să mărească numărul reprezentațiilor românești, angajând pe Costache Caragiale, dar prin lipsa de actori, de piese, teatrul mergea greu. Din ce motive nu știm, dar peste doi ani, direcția

teatrului trecu în mâna lui Alexandru Sturdza, la 1842.

Natura cu pitorescul ei, țărâna român cu firea lui deschisă, cu obiceiurile lui, cu poezia lui l-a atras pe Alecsandri, care începe să colinde țara. În acest an de colindare descopere poezia populară, pe care timp de 10 ani o adună cu mîgăla și pasiune, redând-o poporului mai înflorată, mai impudbă, „Dacia Literară” n'a trăit decât un an. Alecsandri mai publică câteva poezii în „Albina” lui Asache. Revistele însă erau culate. Lipsa lor se simțea. Probă că se citeau, este faptul că „Dacia Literară” se reeditează ca orice carte cu câțiva ani mai târziu. Atunci Alecsandri, care avea pasiunea scrisului, tipărește la 1844 revista „Propășirea”, al cărui titlu fu tăiat de Ruși, ca subversiv și revista apără cu subtitlul „Foale științific și literară”. Alecsandri publică aci proza lui, între care bucăți, mai însemnate cităm „Istoria unui galben” și „O preumblare prin munți”, „Călugărul și Pistolul”, etc. Kogălniceanu publică: „Cuvânt pentru deschi-

derea cursului de istorie națională rostit la Academia Mihăileană” și altele.

În coloanele revistei, ca și în ale „Daciei Literare” se întâlnesc Muntenii Ion Ghica, Bălcescu, Gr. Alexandrescu, cu „Umbra lui Mircea la Cozia” cum și Andrei Mureșanu din Ardeal. Este unirea ideologică, unirea suflătoare, care condiționează și pe cea materială. În coloanele „Propășirii”, care de altfel a durat numai 10 luni, a publicat Alecsandri poeziile lui „Doinele”, de sigur nu toate, dar cele publicate, aduceau în acel timp o armonie nouă, o simțire fragedă și o gingășie suflătoare neîntîlnită. Tot în acest an are cu „Iorgu dela Sadagura” un succes teatral neașteptat. În fața Domnitorului Sturza, piesa s'a jucat cu îndemănare și avânt, încât poetul îmbrățișat de toți, scrie „mă întorc acasă bolnav de emoție”.

În „Iorgu dela Sadagura” ca și în mai toate piesele lui până în epoca maturității și chiar a bătrâneții, teatrul lui este un mijloc de îndreptare a moravurilor sociale. Concepând scena tea-

trului ca un mijloc eficace de propagandă, ținând seama de defectele societății în care trăia, el a dorit să îndrepte aceste cusururi, coborînd menirea teatrului la o simplă școală de moravuri. Ura împotriva streinului¹⁾, împotriva înstreinării²⁾, împotriva demagogului fără scrupule³⁾, a ciocoiului hrăpăreț⁴⁾ și vena, dragostea de țărân⁵⁾, de tradiția lui⁶⁾, de moșia lui, își găsește locul în teatrul lui Alecsandri. A dorit să fie un pedagog social întâi și apoi un mare poet. De aceea, își sacrifică deocamdată aureola poetică pentru rezultate practice morale. Iată isvorul teatrului din prima perioadă: Prieten cu C. Negri, pe care-l cunoștea dela Paris, îl vizita des la Manjina, unde cunoaște pe Elena Negri, pentru care scrie poeziile de dragoste dintre 1845—47. Călătorește prin Orient și ne redă poezia „Pescarul Bosforului”.

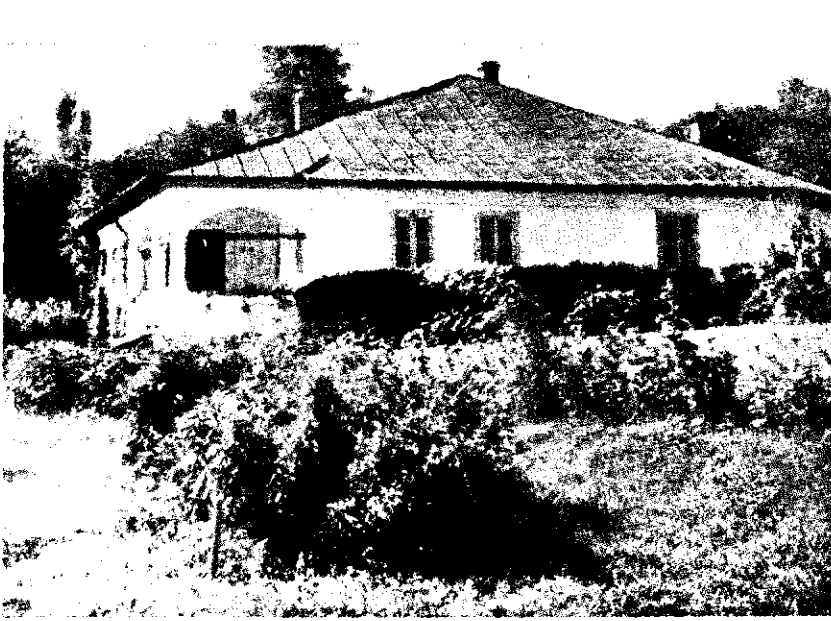
C. GEROTA

1) Lăpiorile satului; 2) Iorgu dela Sadagura; 3) Cleveții; 4) Boerii și ciocoi; 5) Nunta țărănească; 6) Boerii și ciocoi.

(Urmare în numărul viitor).

Vasile Alecsandri

Vechea casă boierească dela Mircești

Paulina Alecsandri, soția poetului

Mama, sora, tatăl și fratele poetului

PASTELURILE LUI ALECSANDRI

de ELENA RADULESCU-POGONEANU

și natura întinereste văzând-o cu ochii. În consecință îți trimet o nouă baniță de versuri, adică urmarea Pastelurilor, ca poezii de circumstanțe".

scria el redactorului „Convorbirilor” la 18 Aprilie 1868.

Aceste lucrări ale câmpului se făcuseră de sute, de mii de ani prin locurile acestea; a trebuit să vie un poet cu sufletul deschis la frumusețile vieții, cu să simtă caracterul sacru, grava poezie a acestor nulenare indeletniciri, de o măreție în adevăr vecinică în simplitatea lor.

Ce se proiectează din viața, din impresiile lui Alecsandri în aceste Pasteluri din care 35 înfățișează priveliști din aer liber, iar 30 sânt consacrate Mirceștilor?

Pe de o parte, „orizonturile întinse, atât de necesare privirii” poetului:

— cerul țării sale, cu
„Cărdurile de cocoare înșirându-se 'n lung sbor...
cu acei nori „albii, ușori mănuși”
„Ce lunecă sub soare clădind un lanț de munți...
— văzduhul, din care

„cumplita iarnă cernă norii de zăpadă...
— nopțile de iarnă, când

„Stelele par înghețate, cerul pare oțelit,
cer, pe care uneori poetul, în avântul lui, îl imbrățișează în toată nemărginita sa întindere:

Pe cerul nalt lucește un râu albiu de stele,
Ce curge spre Moldova din tainicul noian...;
— zările nesfârșite ale stepei:

Zadarnic ochi-i zboară din zare 'n altă zare!...
— pământul cel întins pe care-l evocă, aci, căp-
tușit cu omăt, ca

„un lan de diamanturi ce scârbăie sub picioare,
aci, în prospețimea lui, la ivirea timpului blajin:
Pe lanul lung și verde cu grăul răsărit
O umbră călătoare se 'ntinde 'ncet și trece,
aci, sub adierea vântului de primăvară:

Câmpia scoate aburi; pe umedul pământ
Se 'ntind cărări uscate de-al primăverii vânt...
sau, pe urma plugurilor:

Treptat câmpul se umbrește sub a brazdelor
[desime...]

ori, după cosit:
Câmpul ras rămâne verde ca o apă luminoasă...
In sfârșit, poetul evocă întinderea mării, cu a-
cea „punte argintie”

Pe care se îndreaptă vaporul legănat,
Ce calcă orizontul cu stela semănat.
(Pe coastele Calabrei)

Pe de altă parte, ca o coborîre spre infinitul mic, Alecsandri ne înfățișează amănunte din natu-
ră viu colorate

...o șopărlă de smarald
Cată țintă, lung, la mine, părăsind nisipul cald...
(Malul Siretului)

ori pline de o grație minuscule, ca a cel
fir de iarbă verde
Pe care 'ncet se urcă un galben gândăcel
Și sub a lui povară îl pleacă 'ncetinel...
(Sfârșitul iernii)

Între aceste două extreme, atâtea colțuri de natură prinse cu agerime de ochiul impresionabil al poetului și cu iubire caldă înfățișate de el într'un rând-două:

De Paști, în satul vesel căsuțele 'nălbite
Lucesc sub a lor malduri de trestii aurite...
adesea 'n două-trei vorbe:

Balta 'n aburi se ascunde!
De câte ori n'a schițat astfel un tablou vrednic de alegerea unui pictor:

Mieii sprinteni pe colnice fug grămadă 'n
repegiune...
sau

Și o blândă copiliță, torcând lână din fuior,
Paște boboci de aur lângă 'n limpede izvor.
(Dimineața)

Nu era întâia oară când cuprinzătorul lui gând îl presimțea astfel pe Grigorescu (în vremea aceea, încă la Paris, pentru studii).

Tot astfel, într'un vers din „Vânătorul”, care încheie o priveliște de o simplitate plină de grație:

Pe colnic, în zarea luncii, un plop mare se ridică
Cu-a lui frunză argintie făcând umbră...
(Dimineața)

Și toată această bogăție de priveliști, de contururi și de culori nu formează toată natura și nu ar ajunge să explice tot farmecul Pastelurilor lui Alecsandri. Ceea ce pare a-l fi interesat pe poet în primul rând e viața din natură în neconținută ei curgere; aceasta face că priveliștea desinată de Alecsandri nu are nimic static, ci e în continuă de-
venire. S'ar putea zice că Alecsandri nu înfățișează natura, ci viața înscrisă în aparențele ei mereu primate. Dimineața de exemplu, la el nu este, ci se face; nu înseamnă un singur moment, ci o succesiune de momente. De aceea, poate, atât de multe Pasteluri purtând ca titlu cuvinte care înseamnă un fragment de timp sau o indeletnicire omenească ce se înșiră pe cursul vremii: Noaptea, Dimineața, Sfârșit de toamnă, Cositul, Seceritul etc.

Tunetul de exemplu, e prezentat ca o dramă cu momentele ei caracteristice: în strofa I. expozițiunea:

Pe lanul lung și verde cu grăul răsărit,
O umbră trecătoare se 'ntinde 'ncet și trece.
Într'a doua, norii ce

„vin în miezul zilei c'un surd și tainic sunet
Și, ca semnal de viață, aprind în cer un tunet.
Într'a treia, punctul culminant (catastrofa):

Văzduhul bubuește... Pământul desmormit...
In sfârșit, în strofa a patra desnodământul, sub forma unei grațioase viziuni:

mult vesela fanfară
Ce buciună prin nouri frumoasa primăvară...
Ca să ne înfățișeze această bogată și variată simfonie a naturii în repede ei scurgere, Alecsandri are arta de a ne reda prin cuvinte senzațiile de tot felul ce primește de odată: nu numai ce vede, și aude, ci ceea ce înregistrează cu toate simțurile sale:

Ceru'n zare se roșește; mii de urbii deșteptate
Ciripesc și se alungă pe girezi netrețurate...
Aerul e viu și proaspăt!... el trezește și învie
Peptul, inima, și ochii peste care lin adie...
Printr'o astfel de înregistrare a senzațiilor diferite și printr'o orchestrare a lor în mișcarea în care sânt prinse, a reușit Alecsandri să ne redea în Viscolul poeziei aspră a iernei în șesurile Moldovei:

Crivățul din Miază-noapte vâjâie prin vijelie
Spulberând zăpada 'n ceruri...
Viscolul frământă lumea!...
Turmele tremură; corbii sbor vântej, răpiți de vânt,

Și răchitiile se 'ndoaie lovindu-se de pământ.
Dinamismul poetului este așa de accentuat, că însuși gerul, care imprimă naturii care înțepinare înfrățită cu moartea, el îl însufletește, făcând din întreaga poezie un mit de o frumusețe și simplitate antică:

Gerul aspru și sălbatec strânge 'n brațe cu jălire
Neagra luncă de pe vale, care zace 'n amorțire.
El, ca pe-o mireasă moartă, o 'ncunună despre zori
C'un vâl alb de promoroacă...
Și mai departe:

Gerul face cu-o suflare pod de gheață între maluri...
Gerul dă aripi de vultur cailor în spumețare...
De aceea se poate zice că Alecsandri nu ne oferă simple icone din natură, ci ne dă iluzia unei cufundări directe în viața multiplă și diversă a lucrurilor.

Iar ceea ce înlesnește această iluzie e extraordinara facilități a lui Alecsandri de a reda prin cuvinte nu numai cele mai subtile impresii vizuale, ca imaginea în mișcare:

...Corbii sbor vântej, răpiți de vânt,
sau

Pe câmpia 'nrouată pasul lasă urmă verde...
Umbra ei pe fața apei de pe pod alin plutește,
sau a cel clar-obscur al nopților de vară:

Sub'o pânză de lumină luncă pură adormită...
dar încă senzații mai greu de sugerat, ca aceea ce rezultă din învăluirea ființei noastre și a întregii naturi în aerul proaspăt al dimineții:

Valuri limpede de aer, ca o mare nevăzută,
Tréc alin pe fața lumii și din treacă o sărută.
Pentru asemenea fine notări Alecsandri era admirabil organizat de natură: sensibilitatea lui de copil vibra se la cele mai ușoare impresii vizuale, iar extraordinara memorie le scoase înaintea omului matur, atunci când acesta cercă întâia oară (în 1863) să-și rechemie în minte copilăria sa.

Ce trebuia să aducă anii în fațura sufletească a lui Alecsandri era ceea artă de a surprinde frumusețea, măreția quasi-religioasă a ocupațiilor câmpenești. Și mai ales într'aceasta avea să fie original și novator

O rază de poezie a lui a atins și pe:
Muncitorii pe-a lor prispe dreg unelte de muncă...
Dar ceea ce a simțit mai adânc a fost poezia acelor lucrări câmpenești care se fac în largul cadru al naturii, de unul sau de mai mulți, în mișcări cadentate, ca figura întipărită de o gravitate aproape religioasă și care fac să te gândești la o procesiune sau la un dans sacru: Plugarii, semănătorii, coșarii, secerătorii, pe care-i urmărește îndelung cu privirea, ca pe-o armată constructivă

Noroc bun! Pe câmpul neted es Românii
cu-a lor pluguri!
Sămănătorii harnici cu sacul sub soară
Pășesc în lungul brazdei pe fragedul pământ...
Iată vin coșarii veseli... Sub a lor coasă
Câmpul ras rămâne verde ca o apă luminoasă.
Unde gustul poetului se arată impecabil, sigur de sine, e în obiectivitatea și sobrietatea cu care-i înfățișează

Scriitorul nu intervine personal (afară de o singură dată, în ultimele două versuri din Plugarii), cu expresia admirației sau simpatiei sale.

A simțit că scena, în nuditatea ei, are într'însa o nobletă simplă care se impune oricui.

„O mie! zice unul, menind cu veselie...”

Pastelurile, în număr de 40, aparțin celei de-a treia perioade a vieții poetului.

La vremea când au apărut întâi (1868—1869) în „Convorbiri Literare”, Pastelurile erau, până la un punct, o inovație în poezia noastră. Nu doar că poezia descriptivă ar fi fost absentă din literatura românească: ea se văzuse în mod sporadic în operele tuturor poezilor noștri anteriori — Asachi, Heliade, Grigore Alexandrescu, Constantin Negruzzi, Bolintineanu. Iar în ce privește pe Alecsandri dinainte de 1868, un suflu viu al naturii străbate de la început poezia sa.

Încă dela apariția „Doinei” versuri așa de sugestive, ca, d. e.:

Când bate vânt de seară
Prin ogorul de secară...
puteau prevesti pe autorul Pastelurilor.

Cu Pastelurile însă, întâia oară în literatura noastră poezia descriptivă pare a deveni un scop în sine: liniile, colorile lucrurilor, viața lor năvălesc în poezie, pretinzând a-i umplea complet cadrul.

Ce se întâmplase?

Pentru a doua oară în viața sa, poetul căutase în pacea vieții de la țară un refugiu — de data aceasta, în contra sterilității agitației a vieții de oraș și a chinuitoarelor preocupări politice —, iar contactul cu pământul, cu orizontul larg, cu sufletul țării îi înviorase ochii, sufletul și în curând și opera.

„Cunoști fericirea fără margini de a privi mersul triumfal al unui cârd de găște? La acest soi de spectacol asist de când m'am așezat la Mircești... În contemplarea lor găsesc un farmec mult mai puternic decât acela ce eram silit să-l îndur în vremea strălucirii noastre, când ședeam pe banca ministerială și eram expuși la elocvențele improvizării ale lui B..., O..., P..., etc.”

scrie el, la 30 Iunie 1860, mai în glumă mai în serios, cu un rest de amărăciune, lui Ion Ghica, toștul său coleg de minister.

Ca într'un miraculos izvor de întinerire se va cufunda de acum poetul în viața patriarhală ce-o oferă Mirceștii.

Gândul lui nu e nicidecum să descrie natura, să-și caute subiecte de inspirație într'însa.

Liniște pentru nervii istovii de îndelungă încordare, de săcăielile opoziției, de vorbăria din Cameră, răgaz pentru lucrările dramatice ce proiectează și în care va să verșe toată amărăciunea ce adunase: iată la ce se gândește deocamdată. Nici nu se așează definitiv la țară de pe acum. (Acesta o face abia prin 1865; primii doi ani după retragerea din viața politică îi va petrece la Paris).

Dar, cum era firesc, poetul se impregna pe nesimțite de poezia vieții de la țară, pe care ochiul, sufletul lui era făcut să o simtă. După o lungă gestație, nenumăratele senzații și impresiile acumulate vor izbucni de odată în opera poetului cu intensitatea unei revelații.

Evenimentul care s'ar părea că prilejuise, ba chiar provocase această izbucnire fu apariția „Convorbirilor Literare”.

După o lungă absență din țară, poetul cu surprindere plină de bucurie găsește (August 1867), pe masa lui, numerele (vreo 10) apărute până atunci din noua revistă. Promite îndată colaborarea și trimite chiar atunci ceea ce avea la îndemână, mai ales „Cântecele comice”.

Dar zelul stimulată trezește noua, bogata vână de poezie ce se formase pe neștiute din impresiile adunate an cu an.

Foarte curând, în Martie 1868, trimete spre publicare redactorului „Convorbirilor” nu mai puțin de 9 pasteluri de odată. Producțiile de acest fel par a ținea pasul cu desfășurarea vieții din jurul său, căci, în Aprilie, după „iarnateala” (trimese în Martie, Alecsandri mai dăruiește revistei alte 9 poezii de acestea, „de circumstanțe”, cum le zice el, și printre care figurau Paștele, Plugurile, Semănătorii, Rodica...

În toamnă, după ce mai trimite alte 6, scuizându-se, în glumă, de asemenea năvăliri de poezii, adăoga:

„De aceea promit să vă mai slăbesc cu versurile până mi incolo în vară, pe timpul secerării”.

Atât de mult se identificase cu viața de la țară, în cât acum avea un fel de calendar bucolic:

„Nu cred că voi putea să mă pun la drum înainte de sosirea cocostârcilor...”

Atunci se văzu efectul întineritor ce-l avusese pentru mlădiosul, receptivul său talent contactul intim cu larga, primitoarea natură. Precum în propria sa viață, așa și în poezia sa un val de aer viu năvălește, lărgind orizontul, luminând zările, aducând o surprinzătoare înviorare.

Ceea ce a încântat de la început, ceea ce încântă și astăzi în aceste poezii simple, „ușoare”, cum le numea poetul, în modestia lui, este — pe lângă fina calitate a artei și înalta armonie a limbii — desăvârșita sinceritate a sentimentului. Pastelurile nu sânt poezii eșite din imaginația poetului, făurite în izolarea camerei de lucru; ele răsar în mod firesc din viața ce o duce poetul: sânt ca o înflorire pe plan artistic a vieții trăite de el și în jurul său.

„Orașele se ocupă de politică, iar noi tărani am început munca de primăvară. Plugarii brăzduiesc, sămănătorii aruncă sămânța în pământ,

„Din zori și până 'n noapte tot grăul să răsară;
In el să se ascundă porumbii osteniți,
Și, când flăcăi și fete vor seceră la vară,
In valuri mari de aur să 'nnoate rățăci!”

Precum s'a zis de poezia populară, că Alecsandri ne-a deschis auzul pentru simțirea și prețuirea acestui glas al poporului, tot astfel se poate spune că el ne-a educat ochiul pentru prinderea și simțirea poeziei câmpilor noastre, și ne-a deschis sufletul pentru bucuriile ce poate da cufundarea noastră în sânul naturii.

Ce aducea încă nou ciclul pastelurilor era un progres în arta poetului.

Este în Pasteluri o siguranță în alegerea notelor, în distribuirea materialului, în proporțiile ce a dat subiectului, în corespondența dintre fond și formă, care fac din poet un clasic.

O dovadă de această stăpânire a materiei poetice, a propriilor sale sentimente este divină simplitate cu care încep atâtea dintre Pasteluri: Noaptea-i dulce 'n primăvară, liniștită, răcoasă...
(Noaptea)

Vânătorul pleacă grabnic la a zorilor ivire...
(Vânătorul)

Aerul e viu și proaspăt!... el trezește și învie
Peptul, inima și ochii...
(Balta)

simplitate prin care se străvede totdeauna adâncul sentiment al poetului, — și care uneori, pătrunsă de gravitatea dispoziției sufletești a lui, are ceva solemn:

In fund, pe cer albastru, în zarea depărtată...
(Oaspeții primăverii)

Pe cerul nalt lucește un râu albiu de stele...
(Calea robilor)

Tot atât de semnificativă, dar în alt sens, e încheierea acestor poezii: în ea e adesea ceva care, fără a fi căutat, totuși surprinde: uneori o grațioasă, strălucitoare imagine de amănunt, ca o semnătură originală într'un colț al tabloului, alteori un zămbet al poetului...

Aci, în pacea Mirceștilor, par'că sub ocrotirea forțelor echilibrate și a ritmului liniștilor al naturii, Alecsandri găsește justa măsură ce avea să adopte pentru proporțiile acestor poezii fără a eși decât rare ori din ele. Patru strofe de câte patru versuri, iată cadrul căruia i se supun 32 dintre Pasteluri.

În acest spațiu restrâns, rar loc pentru o reflexie sau pentru o notă subiectivă. Poetul a simțit că în fiecare pastel adăncă poezie din lucruri e de ajuns spre a deschide drumul la înțelegerea și emoția cititorului, așa cum primăvara

Deșiței și vioarele, brebenei și toporași
...răzbat prin fruzi-uscate și s'arată
privirii noastre.

Cât pentru alegerea cuvintelor, nu se poate în de ajuns admira justetea, norocul cu care sânt găsite unele epitețe care au devenit clasice, unele verbe de o expresivitate unică pentru ceea ce erau menite să traducă, fără a mai vorbi de comparații, din care unele s'au citat mai sus.

În totul, conținut bogat și sincer, formă originală, colorată, justă și sobră: este în Pasteluri o desăvârșire, care răspundea în totul așteptărilor ce trezise în publicul românesc exprimarea cerințelor artei adevărate pe care le formulase Maiorescu. De aceea de acolo, din paginile „Convorbirilor” îi veni poetului întâia deplină recunoaștere.

*

Traduceri.

Există două traduceri în versuri ale Pastelurilor:

Una în limba franceză făcută de G. Bengescu: un volum de 117 pagini format mic, cu o introducere, apărut în 1902 (P. Lacomblez, Bruxelles: H. Le Soudier, Paris).

A doua în limba germană, de profesorul Konrad Richter, o broșură de 40 pagini, tipărită la București („Vasile Alecsandri's Pastele”, F. Göbl, 1904).

Titlul.

Numele ciclului vine dela cuvântul francez pastel (italienește *pastello*), care se dă de obicei la tablourile (portrete sau peisagii) executate cu creioanele colorate numite *pastele*.

Tehnica aceasta, care, creiată prin secolul al XVI-lea, a fost practică cu mare succes în secolul al XVIII-lea în Italia și în Franța mai ales, de artiști mari (M. Quentin de la Tour, Boucher, etc.), a început a fi întrebuințată în secolul al XIX-lea de câțiva pasteliști italieni (Francesco Paolo Michetti, Giuseppe Casciaro, Giuseppe de Nittis) la peisagii. Alecsandri a putut vedea la Paris unde expuneau de prin 1860 cei doi din urmă, pasteluri care dau impresia unei viziuni vesele și luminoase a naturii și care atrăgeau prin „grafia lor aeriană și rafinată”.

Aplicat la poeziile sale descriptive, titlul se potrivește acestor schite de interior, de priveliști, și la cele câteva portrete, evocate adesea în câteva strofe prin unele cuvinte simple, care dau senzația imediată a lucrurilor și care păstrează ceva din transparența aerului și din prospețimea vieții.

(Fragment din vol. II, „Alecsandri, Poezii, în colecția „Clasici români comentați” — care va apărea în curând.

— poveste fantastică de dragoste și moarte —

de ANIȘOARA ODEANU

Era un duh care rătăcea din vremuri imemorabile prin cer, învărtindu-se și el încolo și încoace, după mersul sorilor, după vânturile care se împiedeau de el, după vre-o frântură de cântec care răbătuse de undeva, din cântece cântate cu milioane de ani în urmă.

Și tot învărtindu-se așa, leneș și împăcat cu sine, se întâmplă că la o anumită clipă a veșniciei, începu dintr'odată să alunece pe nesimțite dintr'o zonă în alta, spre locurile din adânc unde se învăteau pământul, până când îi apărură, ca dintr'o ceață luminoasă, munții cu zăpezi veșnice, apoi mările calme ca niște oglinzi; alunecarea lui nu se opri însă aici ci, deodată cu seara bietul duh se trezi strecurându-se ca o zdreanță de

nu-l preocupau. În afară de asta, i se puneau pe socoteală anumite afaceri cu duhuri nevăzute, așa de pildă fusese zărit înainte de nașterea fetiței lângă fântâna părăsită, desbrăcat, sub lună plină făcând cercuri mari în jurul fântânii în care se oglindea luna, cu o bagetă ce clipsea ca un fulger verzu. Precis, însă, n'ar fi putut spune nimeni nimic. Spunea doar, gura lumii, că magicianul chemase astfel un suflet din moarte, un suflet mai ales decât altele, să-l dea copilului ce avea să i se nască.

Înalt, desirat, ca o sperietoare din grâu, cu capul mic și nasul mare lungit din vârf parcă i-l ar fi tras cineva, doctorul Flink — după cum îl boleaseră copiii — purta o pălărie cât o roată de car juguată în vârf ca ale clownilor și o redingotă roșie ale cărei cozi îi fluturau ritmic în mers. Acest personaj apăsător mai ales de când scăpăta soarele și se întindeau umbrele peste oraș, din dosul vreunui zid, ca o pasăre ciudată de noapte. Mamele își speriau fetițele cu el când nu se purtau bine, băieții încă nu-l mai temeau fiindcă ei din clipa când nu mai purtau plete pe umeri și rochițe cu guleras de dantelă, se socoteau bărbați.

Abea când începu să crească Agatha, fetițele din oraș își putură da seama cât de blândă era privirea albastră a doctorului Flink — din vremea aceea ciudatul magician deveni cel mai bun prieten al copiilor.

Agatha, la rândul ei, se făcea o fată din ce în ce mai frumoasă. Subțire ca o treștiță, cu ochii albaștri ca ai doctorului Flink, dacă te uita bine la ea nu știai de ce e atât de frumoasă, avea fața prea prelungă, pielea prea străvezie și părul ei prea semănă cu mătasa porumbului tânăr. Agatha însă avea acea foarte ciudată însușire care se numește „femininitate” și care se pare că se naște deodată cu femeia, așa că se simte chiar la fetițele care o au. Era numai mângâiere, cântec și călăselare.

De mică, Agatha fu învățată să facă versuri despre toate anotimpurile și despre toate orele zilei, să cânte despre plecări și despre întâlniri, să picteze case și grădini și să danseze dansul fetei de a trăi. În toate, fata stăruia admirativă lumii. Abea implinea cincisprezece ani când mai mulți juri din oraș fiind descoperiți de către părinții lor că prea se plimbă des spre Mahalaua Lumii — unde își avea casa doctorul Flink — fură trimiși la carte în alt oraș, ca să se împiedece o mezelianță.

Nu era cea mai frumoasă fată din oraș Agatha: văduva Erna cea brună o întrecea, dar lângă ea Erna părea, cu tot mersul ei unduiat și ochii galeși, mai bărbătoasă decât bărbați.

Agatha era ca serile de primăvară și ca marea. Era caldă, liniște, melancolie, pasivitate, amintiri, trecut...

Bărbații, cu timpul, începură să se neliștească în fața ei. Agatha nu își respingea cu cochetărie, ca fetele de vârsta ei, era dimpotrivă prietenoasă și bună. Dar părea că nu știe să iubească și nu va ști niciodată ce e dragostea.

Agatha, având ca singură busolă instinctul ei, nu găsea omul care s'o poată săpăni. Blondul Hans, cel mai disputat băiat din oraș, intrigat de pasivitatea Agathe, încercă să-i vorbească într-o zi despre dragoste.

„Nu știu ce înseamnă dragostea, îi răspunse fata magicianului, știu doar că într-o zi voi merge spre cineva cum sunt chemate apele de lună. Nu știu ce înseamnă să suferi din dragoste, fiindcă nu înțeleg ce înseamnă dragostea. Știu însă că atunci când îmi voi găsi stăpânul nu voi suferi pentru că nici apele nu suferă când sunt ridicate și coborâte ritmic de magnetismul lunii.

Îl voi vedea într-o zi trecând pe stradă și îmi voi spune: omul acesta mă cheamă. Chiar dacă voi vedea în ochii lui că mă duce spre moarte, voi merge spre el. Și, desigur, spre moarte mă va duce, pentru că de aceea mă va chema atât de puternic. Numai spre moarte se poate merge cu atâta bucurie, cu atâta abandonare de sine”.

„Vorbești frumos, Agatha” răspunse Hans, dar tu nu știi ce-i dragostea. Dragostea e suferință. Gândește-te, dacă iubești fără să fii iubit.

„Nu se poate, așa e dragostea voastră. Eu știu că atunci când cineva mă va chema, mă va chema fiindcă așa a vrut Dumnezeu, să mă stăpânească și să mă iubească stăpânindu-mă”.

Agatha împlinise optsprezece ani. Devenea din zi în zi mai gravă și călta singurătate. Cu această evoluție, spre marea disperare a doctorului Flink, fata lui nu se mai îndelestise cu alcătuirea măiestrită a versurilor, cu paleta și cu cântecul. O singură dată magia lui o descoperi schițând un dans nou, la lăsatul serii, în fundul grădinii printre flori. Surprinsă, Agatha îi mărturisiră: „Dă-măz dansul bucuriei de a muri. L-am inventat în seara asta, dar m-a preocupat de multă vreme”. Florile, în jurul Agathe, se întunecau din ce în ce, pe cer apăreau una câte una stelele. Un fior trecea prin grădini, făcând-o să freacă deși nu bătea nici un vânt. Într'un salt, nemiscate, ca sculptate în piatră, doctorul Flink își văzu animalele, o turmă grotescă din care numai ochii clipseau perechi ca niște stele verzu. La gîsul magicianului, tresărind ca trezite dintr'un somn lung și pleră una câte una, cu pozi melancolice și gravi. Tatăl luă mîna fiicei, gânditor. „Să mergem, Agatha. Moartea plutește pe aproape”.

Neliștită, izolându-se mereu, Agatha părea că poartă în ea un mare secret al ei care o preocupa peste măsură. Întrebată, răspundea confuz: „Port, parcă în mine, amintirea unor ceruri liniștite și îndepărtate pe unde trece Dumnezeu. Mie imens de dor de moarte. Mie uneori atât de dor, încât îmi vine să plâng. Mie peste măsură de dor de ceva de dincolo ce mă cheamă”.

În nopțile ce urmară, doctorul Flink se retrase singur în camera magică, flacăra lumânării răbătuse toată noaptea prin perdele în grădini punând o pată alburie pe care soța domniei sale, trează și îngrijorată, o urmări până la ivirea zorilor. Aceste nopți nedormite îi dezvăluiră magicianului marele secret al Agathe: fata purta într'însa sufletul întâiului om ce s'a ucis pe sine, cu căleva sute de milioane de ani în urmă, din dragoste de moarte. Era sufletul cel mai îndrăgostit de moarte din toată veșnicia.

Ulrich apărui în vremea aceea. Avea o fermă la poalele munților și venise să-l cheme pe doctorul Flink să-i vindece un armăsar bolnav. Apărui de dimineață, călare pe un cal roșu, cu vestimentele umede de rouă. Ulrich era un băiat voinic și voios, purta în ochi adâncimea albastră și calmă a lacurilor de munte, trupul lui puternic era făcut să stăpânească, imblinzindu-i ca miei, caii cei mai năvălași, de vitejile lui în acest domeniu i se dusesse vestea în toată împrejurimea. Nu era peste măsură de deștept nici iscusit în vorbe, dar Agatha, care purta trusa doctorului Flink în drum spre poartă, recunoscu în el bărbatul așteptat. Ulrich însuși, rămase cu ochii în ochii ei turburat și se păru că o cunoaște de todeauna și îi zâmbi cu voe bună.

La miezul nopții, se întoarse, conducându-l pe doctorul Flink. După ce își luă rămas bun dela ei, așteptă în liniște până când pași ușori se auziră pe caldarâm, era Agatha, după cum se așteptase. „Urcă-te” îi spuse și Agatha se urcă pe calul pe care venise tatăl ei și plecă în liniște lângă Ulrich, afundându-se amândoi în noapte.

Orașul rămase în urmă ca un buchet de flori de foc. În față, departe se profilau negri pe albastrul cerului înstelat, munții. Un freamăt ușor trecu peste câmp și cocoșii începură să cânte vestind că luna coboară înspre orizont și întâile stele se sting la o margine de cer.

Agatha își duse mîna la frunte, amețită, căutând să prindă un gând. Se petrecea în ea o ciudată luminare, parcă își aducea aminte de ceva foarte îndepărtat și totuși foarte legat de sufletul ei. Nu se putea limpezi, însă, deși amintirea persista, tresărind în răstimpuri ca o lumină ce clipsea undeva în noapte. Ulrich era lângă ea, căii mergeau la pas, cuminiți, se auzeau numai copitele lor în pietrișul drumului. Agatha își privi cu mândrie tovarășul, era puternic și drept, avea marea munților din zare. Plutea în atmosferă, în liniștea în care numai copitele calilor își sunau cadența și iarba foșnea ca mătasa grea, ceva de început și sfârșit, ceva ce semăna foarte mult cu ceea ce Agatha dorea în singurătățile ei și nu știa dacă e dragostea, moartea sau Dumnezeu, sau toate într'una.

Curând, panglica albă a drumului se oprea în întunecul unei grădini, acolo era ferma. Ulrich o cobori pe brațe, ca pe o ușoară povară. Agatha se simți ea însăși fără nici o greutate ca și când s'ar fi prefăcut în abur. Nu mai exista decât Ulrich, noaptea și undeva aproape, înfiorat de aproape, marea moarte.

Prin stăruirile ridicate pe jumătate, zorile apărură ca o noapte puțin decolorată de un albastru leșetic. Agatha se sculă ușor de pe brațul lui Ulrich întins sub ea și se duse să-și lipească fruntea de geam. De pe platou, se vedeau luminile orașului care mai clipseau încă departe. Ultimele stele se stingeau, câmpul plutea într-o ceață alburie, soarele era aproape de orizont. Era ora marilor călătorii, ora când plecau toate sufletele care rătăceau dealungul nopții pe aproape de oameni, dând câmpurilor acel freamăt ciudat de izvoare îndepărtate pe care îl auzi toată noaptea călătorii solitari. Era cel mai singuratic minut al naturii, în care duhurile au plecat și oamenii nu s'au trezit încă. Ulrich era un om care dormea, fiindcă peste puțină vreme începea o nouă zi de muncă.

Cu fruntea lipită de geam, Agatha se simțea calmă ca un ins care și-a împlinit destinul. Miracolul se săvârșise, prin dragostea Agatha se coborise în lăuntrurile ei descoperind moartea. Desprinsă de forma ei vie, se simțise un duh liber rătăcind din vremuri imemorabile prin spații interplanetare, minat încolo și încoace de vânturi chemate de acorduri rătăcite și ele din întâile cîntece ce s'au cîntat cândva în spații.

Dragostea nu era decît o poartă spre moarte, un prilej de a muri pentru o clipă. Cum mai puteau oamenii să continue să trăiască după ce cunoșteau dragostea?

Se întoarse spre Ulrich. Dormea, cu fața limpede, frumos ca în suși chipul morții. Ingenunchie sărutându-i mîna căzută peste marginea patului. Apoi, desprinzând un sîlet din panoplie al cărui mâner de argint se deschidea în două aripi de vultur, ieși ușor din casă.

Nu răsarise încă soarele, dar simți că nu mai are mult timp de pierdut. Merse cu pași mari urcând spre pădure, acolo unde umbra nopții era încă deasă. Zăbind, privi cum se sting luminile orașului, dimineața începea. Agatha se simți atât de fericită de toată întâmplarea vieții ei și a întoarcerii în marea revelație a morții, încât îngenuchie și sărută pământul. Își potrivea apoi sîletul în dreptul inimii, apăsându-l încet cu privirea ațintită spre orizontul în care noii începură să se coloreze în roz.

În clipa următoare, soarele izbucni biruitor peste oraș, aprinzând acoperișurile ca pe niște oglinzi incandescente.

Un duh singuratic se înălța din ce în ce mai sus, dintr'o zonă în altă zonă, lăsând în urmă harta pământului cu munți și mări, într-o ceață alburie luminoasă.

Duhul n'avea nicio amintire, plutea încolo și încoace dus de vânturi și se urca mereu spre mai înalt în spațiul fără sfârșit.

Cronici germane

Adolf Meschendörfer

de ȘTEFAN BACIU

Dincolo de hotarele unei provincii, literatura sașilor din Ardeal a trecut de multă vreme și în Reich, lucru pe care l-am evidențiat într'unul din întâilele noastre articole, din cadrul acestei cronici. Între toți acești scriitori, Adolf Meschendörfer deține locul de frunte, nu numai printr-o activitate literară de mai bine de trei decenii, ci mai ales prin faptul că în opera sa trăiește toată burghezia săsească a orașului ardelean, cărtile sole alcătuind o frescă din cele mai pitorești. Ceea ce va trebui să remarcăm aici din capul locului, este specificul transilvan, acest fenomen care, într-o măsură oarecare, ne privește și pe noi Români. Acest specific

transilvan a făcut în mare parte ca Adolf Meschendörfer să fie atât de prețuit și de recunoscut, în toate țările în care cultura germană este apreciată și cunoscută și tot această trăsătură a dat viață unui curent întreg, pe care nu este locul să-l discutăm aici.

Meschendorfer e un scriitor, dublat de-un animator. În afară de opera sa literară, cărți tipărite, ne întâlnim cu o trudă risipită în toate domeniile culturii. Profesor și conferențiar, organizator și luptător politic, Meschendörfer n'a încetat însă nici o clipă de a fi poetul și romancierul care a închis în paginile sale un fragment viu al vieții sașilor din

Brașov. Încă din anul 1908, Meschendörfer a redactat la Brașov revista „Die Karpathen” în care a adunat într'un mănunchiu simbolic, atâți mari creatori ai limbii și culturii germane. Efortul său din această epocă, avea să niveleze drumurile pe care le bat astăzi mai toți scriitorii sași, cari chiar dacă nu s'au afirmat la revista aceasta, au găsit în fața lor un teren fără piedici și fără asperități. „Die Karpathen” a fost întâiul semn al unei culturi rotunjite, întâiul stindard care fălăia la Brașov, aducând nume noi, țipare și lozinci asjăderea.

După această publicație, cultura germană din Ardeal a cunoscut și altele, poate mai „lustruite”, însă meritul de frunte îl are publicația din Brașov. Mergând pe aceeași linie în analiza (recunoaștem, sumară) opereii lui Adolf Meschendörfer, vom aminti ediția postumă a operelor lui Eduard Schullerus, ediție pe care a îngrijit-o și-a prefăcut-o cu o rară pizitate, poetul nostru. A fost a-

cest Eduard Schullerus un cântăreț nu prea de frunte, însă în poezile lui, editate de Meschendörfer, trece uneori un aer plin de grație și de candoare. Apoi, în anul 1930 Meschendörfer a îngrijit tipărirea unui volum festiv, care cuprindea, antologic, frânturi din opera tuturor artiștilor brașoveni: poezi, dramaturgi, pictori, sculptori, muzicanți și arhitecți. Gustul și grija cu care e întocmită tipărirea aceasta, mărturisesc din plin despre o inimă de autentic poet.

Opera propriu zisă a lui Meschendörfer se compune însă din romanele: „Die Stadt im Osten”, („Orașul în răsărit”) și „Der Biffelbrunnen” („Fântâna bivolului”), apoi din dramele: „Der Abt von Kerp” („Abatele din Cărpa”) și „Michael Weiss”, („Vogel Phönix”, („Pasărea Phönix”), precum și dintr'un volum de „Poesii”, apărut în ediție restrânsă în Germania. În afară de aceste opere, câteva bătătoeci de popularizare au tipărit volumașe antologice însumând cele mai reprezentative pagini de proză și versuri din

toată opera sa. Credem că nu mai e nevoie să remarcăm valoarea și bogăția acestei activități literare, din care au fost tălmăcite în românește numai două-trei poezii și romanul „Lenore”, uitat și necunoscut. Ceea ce este însă de preț și mai durabil în cărțile lui, se cuprinde în cele două romane: „Die Stadt im Osten” și „Der Biffelbrunnen”, în care autorul a știut să încheie, ca nici un altul, ciudata și întortocheată viață a unui oraș ardelean. Burgurile germane din Ardeal, care par atât de stranii tuturor celor străini, și-au aflat cântărețul care să le deosece, subîndu-le, cunoscându-le, dar criticându-le în același timp. N'am cîtit o carte mai întregă și mai patetică, în acest sens decât „Die Stadt im Osten”, pe care am dorit-o cât mai curînd apărută și la noi. Fama lui Meschendörfer se datorește în special ei; iar medația „Goethe”, care echivalează cu Premiul Național dela noi, a încununat după apărarea cărții acesteia, o operă și o muncă dărușă și rodnică. Rosul însemnăvii de față nefiind analiza unui singur volum, ci prezentarea schematică a omului și

a opereii, nu vom intra în amănuntele obicnute ale cronice: literare, mulțumindu-ne să afirmăm că n'am întâlnit prea desori o carte în care să regăsim de-atâtea ori viața de castă și de tradiție a sașilor, o carte amară și luminoasă în același timp.

Ei bine, romanele lui Meschendörfer (și pentru noi personal, în deosebire „Die Stadt im Osten”) sunt în această privință un model, dar și ceea ce se cheamă o realizare. Artist al formei și poet al stilului, Adolf Meschendörfer scrie o limbă germană pe care am întâlnit-o cu la prea mulți scriitori. Proza și versurile lui, în dural lor armonie, par de multe ori niște statuetă pe care le-a lustrat o mână de mare meșteșugar. Din destul de puținele poezii ale lui Meschendörfer, noi vom da aici una, în tălmăcire. Ea se cheamă „Poesie de toamnă”:

„După acele dealuri se rostogolesc
falcinele fluvii,
„Foguesc marile orașe, ca arborii
flescarii
„Și steagurile de dolu, obosite,
falc furnalelor
„Fălfăie peste țara răvășită.”

„Valea aceasta zace ca un cuib în
brațe calde.
„Timpul stă pe loc. În odă ră-
coroasă se coc roadele.
„Violeta Persephonă ridică, în
lesmn de adio,
„Crestetul palid, beat de somn.
„Șoplitorele păduri, flutură din
îbatiste aurii”.

Atâtea tulburătoare frumusețe e în aceste versuri, încât le putem asemăna unui cânt al lui Novalis sau Trakl. Tristețea transilvană se sbate însă în cuvinte, ca un răz necunoscut.
Printre noi trăiesc un vîguros scriitor, un nume de frunte al literelor germane și abia dacă suntem conștienți că trăim o mare opera. Să sperăm însă că în curînd vom putea saluta în limba noastră câteva tipărituri și traduceri din cărțile lui. Până atunci, însă, omul acesta viu ca argintul, mărunt, dar clootind de viață, ve trece pe ușițele Brașovului, răs-punzând sînturilor de pe celălalt trotuar și însemnând în durabile pagini cronica plină de artă și de miez a orașului, pe care-l contemplăm dintr'un vîrf de grădină. Și de fapt, așa îl șade bine unui bonom și poet.

Noua orientare

Metamorfoze evreiești în timp

III de NICODIM ION MATEI

Mai înainte de a încerca o înțelegere a sentimentului antisemit, este util să ne oprim la determinanta lui: evreul. Pare greu de dumit cum s'a ajuns la această rasă să preocupe întreaga Europă. Mai ales drumul pe care evreul l-a parcurs, în ascensiunea sa, nu a fost nici odată suficient de clar explicat. Privind prin prisma unei singure generații, nu s'a putut percepe întreg pericolul semit. De aici nepăsarea. De aici o treaptă în plus care a fost urcată definitiv, de israeliți. De aici delăsarea care avea să încheie încă un inel la lanțul de subjugare tacită a raselor ariene.

Führer-ul Adolf Hitler a reușit însă, cu o admirabilă intuiție, să redea întreaga transformare a acestor paraziți și, rupându-le masca ipocriziei, să denunțe o activitate care se dezvoltă criminal, speculând bunătatea creștină.

Pentru urmărirea mai perfectă a dezvoltării iudaismului în Europa, (în fiecare țară s'a întrebuințat același mijloc l), vom prezenta prin litere — asemenea forme întrebuințate de Führer, — fiecare stadiu mai principal de metamorfoză.

a) Odată cu dezvoltarea primelor orașe își face apariția și evreul, ca negustor. Departe de a căuta să-și acopere caracterul semit, de oarece contrastul față de indigen este prea puternic, invocă prietenia și ospitalitatea pe care creștinul o datorează fiecărui străin. Nici-un mijloc nu este cruțat pentru a provoca mila: se linguește, se tângue, face orice, până când lumea sfârșește prin a-l lăsa în pace.

b) Pe nesimțite, intră în comerț: nu ca producător ci ca intermediar! Incepe să împrumute bani (desigur cu o dobândă destul de mare!), iar poporul sărac nu numai că nu se împotrivesc, dar privește chiar, la început, cu simpatie „ajutorul” care li se oferă.

c) Evreul a început să fie capitalist: cumpără locuințe, monopolizează economia, în sfârșit, formează în oraș un mic stat în stat.

d) Anii se scurg. Odată cu ei generație după generație, evreul fiind de acum avut, raporturile cu cei din jur devin cu totul altele. De la evreul milog s'a ajuns la cel bogat. Poporul începe să-și dea seama că a fost spoliat. Căzăturile imense realizate de acest străin prin dobânzi uriașe sau „afaceri” necunoscute, trezesc ura. Revolta este din ce în ce mai mare și ea tinde să ia proporții decisive.

e) Dar încă nu este totul pierdut. Dacă, uneori, trebuie să înopieze averea acumulată, revine imediat și începe iar activitatea, de data aceasta ca „un bătrân” în asemenea lucruri. În cele mai multe cazuri însă, intervenția bănească, darurile și mituirile făcute guvernărilor, îl pun la adăpost de orice pericol: autoizolarea și legile trebuiesc doar respectate de toți!

f) Dar evreul încă nu se simte în siguranță numai la adăpostul legilor, care se pot oricând schimba în detrimentul său. De aceea, caută să devină necesar principilor conducători ai statelor germane: le împrumută bani și cere în schimb „decreele” sau „privilegiile” care să-l pună cât mai aproape de umbra ocrotitoare a lor. Prin „mici atențiuni” și perseverență, această dorință îi este și ea satisfăcută.

g) Pe nesimțite, principele german, devenit asociat direct al evreului, încețază să mai reprezinte poporul. De acum, interesele sale îi cer să fie alături de cel care-l finanțează. Odată cu aceasta, o prăpastie sufletească face ca supușii săi să gândească la înlocuirea lui. „Astfel are fiecare Curte „evreul de „Curte” al său, — cum se numesc monștrii cari chinușcă bietul „popor” până la disperare și pregătesc principilor plăcerea veșnică”. 1)

Totuși, fiul lui Israel se teme! El își dă seama de vijelia pe care rădăcinile neamului o pregătesc, precum și de situația tot mai incertă a principelui. Cere deci transformarea sa, — nu importă dacă pentru aceasta trebuie să suporte câteva picături de apă botezându-se, sau să aibe o chelăială suplimentară.

h) Astfel începe „emanciparea din ghetto”. Evreul, până la Friedrich cel Mare sau Goethe, era considerat un străin: „Încă pe timpul lui Friedrich cel Mare nu se „gândeau nimeni să vadă în evreul altceva decât un popor „străin și chiar Goethe este îngrozit la gândul că, în viitor, nu „ar mai fi interzisă prin lege căsătoria dintre creștini și evrei”. 2)

De aceea, evreul cere acum „drepturi cetățenești”. Au trecut doar, multe sute de ani de când s'a „împământănit”. Deosebirile de limbă nu se mai fac deosebire, iar incertitudinea principelui german îi grăbește insistența obținerii calității salvatoare: de cetățean. Ca și cum odată cu posibilitatea de a exprima corect o limbă, s'ar fi petrecut și un purgatoriu necesar al sângelui!

i) „Limba se dezvoltă încet, din evreul de Curte, evreul popular, „adică firește: evreul rămâne mai departe, ca înainte, în preajma „na înalților Domni; desigur, caută mai departe să se vâre și „mai mult în cerul lor, însă în același timp, o altă parte a „rassei sale se îndreaptă cutreazătoare spre bietul popor”. 3)

Singura grije pe care o are este de a deveni simpatic marelui. Încearcă, prin binefaceri să fie popular. Prin donațiuni, îndeamnă pe toți să uite trecutul. Și, cum nu se mai consideră străin și își dă seama că și-ar putea utiliza „concetățenii” în folosul lui, începe să și facă din umbră reclamă, prin cele două arme pe care le mănuește în mare maestru: francmasoneria și presa. Alături de ele își alege cea mai liberală formă de guvernare: democrația. La adăpostul acestor aliați începe să se desintereseze de soarta principelui german, cu care încețază de a se mai solidariza în declin.

j) Evreul se întreabă acum pentru ce n'ar fi el conducător. Industrializarea economiei naționale îi oferă un ajutor neașteptat: muncitorii. Oamenii tradiți, ale căror nevoi de viață pot fi ușor interpretate anarhic, pentru a-și forma numărul de luptători, necesar unei victorii politice. Se inventează deci doctrina marxistă: „De acum, muncitorii care îndolirea să lupte pentru viitorul „poporului evreu. Fără să știe, se pune în serviciul și forța pe „care crede că o combate. Este lăsat, în aparență, să alege „împotriva capitalului și poate fi astfel cu atât mai ușor făcut să „lupte, pentru acesta. Se strigă mereu împotriva capitalului în „international și se înțelege în realitate economia națională. A „ceasta trebuie dărâmată, pentru ca pe cadavru ei să triumfe „bursa internațională”. 4)

Nimic mai adevărat. Pe măsură ce marii capitaliști germani sunt înlocuiți cu acțiuni, evreul poate vociferă, în corul neștiutor al muncitorilor, împotriva capitalului. De fapt, îl posedă și îl dirigează: în locul sufletului și dragostei pe care o are marele industrial pentru economia națională, el obține — în schimbul unei aparente lupte pentru revendicări economice, — inerția inactivității sau activitatea dirijată de el, de acțiunile care lucrează tot atât de mișelește și pe furie ca și stăpânul lor. Predica însă primește. Marxismul devine temut. În inconștiența lor, muncitorii luptă și cad răpuși pentru triumful „înțelepților” și consacrarea la conducere a „neamului ales”. Autoritățile încep concesile, premergătoare oservirii forței iudaice.

k) Pentru ca să distragă atenția maselor asupra raselor care tinde să devină stăpână, se începe un nou proces de înșelăciune. Evreii se împart în două tabere, în fond de perfect acord: prima care lucrează din ascunziș, pentru obținerea conducerii, iar cea de a doua sionistă, care cere vehement să fie trimisă la Palestina, pentru a forma un singur popor, deoarece evreii s'au saturat de „maltratare”. De fapt, este numai un joc ticălos, pentru a se ușura calea primei grupe; nici odată evreii nu vor dori sincer să aibă un stat al lor.

Prima elică însă, se leacă de acești iudani, și își duce mai departe lupta. Politic, democrația este înălturată. Evreul simte accente imperialiste și înfințează așa zisa dictatură a proletariatului.

„Sfântă tinerețe legionară”

„În trudă ne-am sbatut”. Am fost loviți în numele unor principii asine. Cari nu se mai văd. Cari nu se mai aud. Ni s'a pus greu pumn în gură. Arhanghelii cu burță sau monochi ai unei tiranii ne-au pus la zid când ne-am uriat durerile. Durerile noastre. Durerile Neamului nostru.

Au fost omorâți cei mai buni dintre noi, pentru că în ceasul supremelor chinuri ale Neamului — acum — la Constanța, la Brașov, la București și în alte părți ale Țării — tineretul acesta legionar, tineretul acesta aprig în creștințele lui, să se ridice zid întru promovarea ei, a onoarei românești, a dreptății îndelung schingiuată.

CAPITANUL

Tineretul Țării este Neamul. Este viitorul neamului. Și tiranii iudaizati ai unei nefirești stăpâniri au prigonit acest tineret, acest viitor.

Un om poate greși politicește. Un neam, niciodată.

Iată ce nu au înțeles ghiftuiții epocii căreia i s'a pus ieri capăt, ghiftuiții cari imediat vor fi trași la grea răspundere pentru mârșavele lor fapte.

„Vom birui din fundul închisorilor și de vom fi asinași vom conduce destinele Neamului din mormânt”. Așa a spus Capitânul — sfântul și marele nostru Capitân — și așa este.

Iată!... Iată! pe acest om de onoare și crez care este generalul Antonescu.

Din fund de închisoare a biruit.

Iată destinul de trei ani — cruntul și nemeritatul destin al Neamului acesta înroșit de valurile de sânge curs din trupul fiilor lui cei mai aprigi, cei mai buni — iată acest destin așa cum l-a prevăzut El, Capitânul.

Dar acum, că am biruit, — o biruință în care noi am crezut chiar când ne-au flural nemernice gloanțe pela urechi — la muncă!...

La aprigă și crâcnă muncă!...

Moartea? O sfidăm.

Viața? Este a noastră și a Neamului nostru.

Să ne trăiești Generale!

LADMISS ANDREESCU

lului, pentru a se institui în tiran. Concomitent sunt persiflate, boicotate și dacă se poate ridiculizată morala, religia, arta și muzica clasică. Permanentul este înlocuit cu efemerul, seriozitatea cu caraghioslăcul. Economia țării se află în mâna lor: „Po- „poarele, care opun altcuicui intern o rezistență prea înverșurată, le înfășură cu o rejea de dușmani, datorită influenței „lui international, le atâță la războiu și plantează în sfârșit, „dacă este nevoie, încă pe câmpurile de luptă, drapelul revolu- „ției”. 5)

l) În cele din urmă evreul își aruncă ultimul vâl, descoperindu-se, din popular, în tiran înșelat de sânge. În câțiva ani, subjugă și nimicește pe ultimii reprezentanți ai înțelegerii și pe adevărații conducători ai neamului. Sclavajul devine general. Națiunea ajunsă sub conducerea iudaică poate fi socotită ștearsă tronul pe care l-a dorit și pe care s'a suit strâmb, prin trădări, din istorie. Odată cu ea însă, dispăre și această satană de pe minciună, corupție și depravare, pentru a se mistui ca pe iarul ispășirilor eterne.

„Sfârșitul nu este numai sfârșitul libertății popoarelor asu- „prite de evrei, ci sfârșitul însăși al acestui parazit al popoare- „lor. După moartea victimei, moare de asemenea, mai de vreme „sau mai târziu, vampirul”. 6)

Desvârlirea făcută, cu o luciditate genială, de Adolf Hitler, ne cutremură.

Simțim parcă, deodată, o lumină imensă în gânduri.

Ne dăm seama că adevărul sălășluște în demascarea acestor metamorfoze jidovești în timp. Și ne înținem, înțelegând cât de aproape era ziua în care Europa avea de trăit acest înfricoșat apocalips.

Alama a fost dată. O singură voință își croiește cale, un singur crez înfrățește lumea ariană: apărarea!

1) v. Mein Kampf, pg. 341.
2) v. Mein Kampf, pg. 341.
3) v. Mein Kampf, pg. 343.

Un precursor al simbolismului la noi

(Urmare din pag. I-a)

în același timp a tipărit o broșură: „Poesii” — colecția Gorgonei. Poesiile lui au stârnit încă de la început interes și, mai ales, polemice al cărora ecou îl găsim în prefața acestei broșuri:

„Că mi-ai adus injuriile voastre, eu am tăcut. Nu „am răspuns cronicarului de publicație efemeră, cum „nici profesorului universitar cu laticlavă sau poetu- „lui îmbătrânit.

„Rămânând același, am vorbit prietenilor mei, cei „mai puțini; prietenilor mele, dacă acestea au ajuns „etatea celor trei-zeci.

„Aș fi dorit ca versurile mele să le fi scris cu semne „oculte”.

Și în realitate, prin nepublicarea mai departe a lor, așa au și rămas: scrise numai pentru cei inițiați în calda prietenie a autorului lor. A mai tipărit apoi în 1926 o libelă intitulată „Fragmente de popularizare”, cuprinzând fragmente din conferințe ținute pe la câteva societăți filosofice și teosofice.

Nu putem, probabil, califica în persoana lui Dimitrie Theodorescu un poet mare, în sensul liber al cuvântului, dar incontestabil putem găsi în el un precursor al celei mai bune poezii noi românești, un eseist de mână întâia a eliberării versului de orice formalism și de orice condiție umană generalizantă, pentru a fi redus la expresia pur personală, aproape esoterică, a experiențelor restrictive ale individualității:

E luna smulsă din cadrul eternității...
E ora morții:

Adoarme flacăra gândurilor.

Ritmul meu e fanfară a oceanului și urletul Cerberului.
Sufletul meu fără fund e patrie profundă a deșertului;
E lira ruinită și Galera pe coarde tremurâ.

Plângeți: este regina nocturnelor geneziace.

Ritmul meu este fanfara funerară a oceanului și urletul Cerberului:

Tenebre negre cutremură,
Și-un gemăt
Străpunge magia elegiilor lor.

Plângeți.

Lung era Cerberul și sinistru urletul...

Strigătul hidrei: adâncul Tartarului, abisul nemernic

Cum luna, misteric în peștera mării sacrifică...
E noapte, noapte și nici o șoaptă în noaptea lui Pluto.

(Ora Morții)

Sau acest ciudat „Dans Vedic”

„Phares curtezana

„Sivah — copil din neguri răsari

„Sub largi hantali, se sparge luna lung

„Varuna!

„Iar templu nfipt în țărâ împinge Indra'n solzi isterici.

„Indra — pe mări aprinde flamuri negre:
„Mă tem de ochii negri co-alunecă pe undă.

„Și neagra princiară din domul indian

„Privirile ncrustate

„Pe ochii arși de vinul din Ellora

„Și versul șters mă nteapă cu soldul de la Gange”.

Dinamismul, tropii îndrăzneți, eliptica bizară și totuși susținută și substanțială a acestei poezii fac din ea precursora deplină, nu numai a poeziei noastre simboliste, în notele lui caracteristice de până la război, dar până și a celor mai evaluate diferențieri și încercări actuale, ceace nu îl împiedică să exploreze cu o siguranță egală și melegurile poeziei clasice sau parnasiene:

Cad frunze pale, ramuri se frâng;
In spre Beoția vin azi să plâng.

Moare un crin,

Plânge-o fântână.

Agora tristă, piețele mute,
Asera pustie, ruini pierdute

Spre voi azi vin;
Cine mă mână?

Stoluri de pasări trec peste ape,
Umbre ciudate cad pe aproape,
Vremea uitată
Pierduții zei.

(Salut Beoției)

Văd pe Casandra printre festine
Și-atunci genușchii îi plec spre tine
De altă dată,
Patria ei.

Sau această „Elegia II” de o puritate virgiliană:

Cum vă-ați uscat flori ale vieții, flori de migdal.

Cum vă-ați pierdut antice visări, zile pierdute.
Timpuri pierdute
Duse de val.

Era al meu curatul suflet, ființa sa,
Era a mea seara din Rodos, a mea întreagă;
Azi cine-și mai leagă
Vieța de-a mea?

Cum vă-ați pierdut frunze pierdute de portocal;
Rar mai zărese ciuta Dianei, urmele sale
Grăbind pe cale
Trecând la deal.

Evident că asemenea aparente contradicții trebuiesc căutate și explicate în însăși lipsa de precisiune cu care se prezintă, când e vorba de o strictă delimitare, orice problemă literară. Dimitrie Theodorescu, de altfel, ține deopotrivă și de mișcarea parnasiană, prin ideea circumstanțială de nouitate, pe care, el, evident, o găsea totuși în altă parte și în altă direcție de cât contemporanii săi prin coborirea în mitologie, sau în antichitatea greacă și latină cel puțin, și printr-o voință dărză de înnoire a formei.

Pentru aceasta folosea toate mijloacele contemporane, de la libertatea ritmului până la aliteraj sau și mai departe până la metoda instrumentalistă preconizată pe atunci în Franța de René Ghill:

„Pierd mirtii roz-albe petale pe cale și plină e luna,
„Senină e noaptea și roză și razele mprăstie note... etc.
(Antică).

Toate acestea sunt, în cazul de față, și raportate la realitate, abstracții pe care le conturează și le dă ființa organică și fapte de artă personalitate complexă a autorului lor. Caracterul contradictoriu dintre poezia simbolistă și cea parnasiană sau clasică a fost observat încă de la începutul celei dintâi. Nu este mai puțin adevărat însă că în cursul unei mișcări literare asemenea contradicții sunt destul de curente. Cazul, în primul rând al acestei întregi mișcări care la noi se vrea simbolistă, reprezentată prin Al. Macedonski, Mircea Demetriadi, Petică, Săvescu, etc., și care nu este în fond decât parnasiană, fără să excludă, firește, și note joarte apropiate, sau chiar și juste, de poezie simbolistă, este, în această privință concludent, și tot așa, mai departe, în literatura franceză unde simbolismul pieca de la clasicul Baudelaire, de la romanticul Gerard de Nerval, de la Parnasiens, la început, Mallarmé și Verlaine, în parte, firește, și pe cale de deformare, nu în sens peiorativ, a modelelor. La noi apar, singurii trei scriitori valabili, de după generația de mai sus, a precursorilor, în mișcarea simbolistă de după aceia adică G. Bacovia, Ion Minulescu și Tudor Arghezi, stau pe aceeași linie greu de demarcat între simbolism și contingente felurite. Poate că, de altfel, aceasta este întreaga istorie a literaturii de todeauna, și de pretutindeni. Un element nou introdus pe calea individualității, într-o formație dată, indiferent de cantitatea adesiunilor cu ea, sfârșește prin a deveni un ferment și un factor de transformare. Și este, până la un punct, cazul poeziei lui Dimitrie Theodorescu, care, în ceneclurile literare ale vremii, nu era de loc un necunoscut.

N. DAVIDESCU

Foamea noastră românească

(Urmare din pag. I-a)

Te uii împrejurul tău și-i numeri: sunt cutremurător de mulți cei cari cred că nu se putea altfel. Le-a fost frică de altceva. Nu s'au lăsat înfomețați de altceva. Și astăzi încă, astăzi, după ce frica lor conservatoare s'a dovedit incapabilă să păstreze, mai au „obiectivitate”, luciditatea și înțelepciunea să exclame: ce vrei, îi s'a întâmplat și altora!

Niciodată n'am înțeles mai bine un anumit preț al obscurității, al huliganismului și al oricărei forme joase de subiectivitate. Căci deși forme joase, ele țin totuși de subiectivitate. Țin de Foame, nu de Frică. Știm bine că nu se poate rămâne la ele; dar se poate pleca dela ele. De la Frică nu se pleacă. Acolo stă. Se încremenește.

Cred în foame și n' înfomețați. Cred în viii și morții înfomețați. „Li se apropie stăpânirea, cumplită”.

CONSTANTIN NOICA

Scriitori către Români

Scrisoare Neamului

D-lui Profesor HORIA SIMA

Măntorc cu fața către țara mea,
Către poporul ăsta, drept și sfânt
Și scholodit de amintiri urite,
Întreb pentru acei ce nu mai sânt.

Aveai feciori ca brazii, Neamul meu,
Cu trupuri năite, sănătoase: spic.
Dece nu i-ai iubit cât le-a fost vremea?
Când îi i-ai luat, dece n'ai zis nimic?

Aveai pământ, o roată de moșie
Cu apele de dincolo de leat.
Dece ai tăcut, cu fruntea ndoliată?
Când te-au lovit, dece nu ne-ai strigat?

Aveai morminte proaspete în tine
Și-atâtea doine obosite ai.
Dece nu te ridici cât mai ești tânăr
Și-ți ține codrul loc de evantai?

Cresc, lan de aur, oasele străbune
Și'n toate astea, cel dintâi tu ești.
Dece stai, slugă, la ciocoi vremii
Și nu te sui pe munți să stăpânești?

Când toți aceștia care vin furtună
Ți-or cere să dai seama pentru azi,
Ce le vei spune? Unde sânt feciorii,
Care-au căzut trăsniți când erau brazi?

Măntorc cu fața către tine, Neam
Și plâng setos, cu inima amară...
Acum sânt mândru că sânt fiul tău,
Dar prea au trebuit atâți să moară...

VIRGIL CARIANOPOL

4) v. Mein Kampf, pg. 350.
5) v. Mein Kampf, pg. 357.
6) v. Mein Kampf, pg. 358.

Literatură, artă, idei...

Primum la redacție din partea d-lui Emil Botta:

Domnule Director,

Vă rog să acceptați colaborarea mea, deasfădă o simplă scrisoare fără intențiuni literare și al cărei caracter nu e, recunosc, de natură să intereseze lectorii. Este relatarea epistolară a unui aș spune „caz de conștiință” și solicitând un loc în revista Domniei-Voastră vă cer, desigur, un serviciu amical. Dați-mi locul cel mai retras și lăsați cea mai mică și vă voi fi adănc indatorat. Dar am sentimentul că răndurile mele, ale unui om care niciodată n'a cunoscut subtilitățile și rafinatele pe care se întemeiază adesea o carieră, ale unui om singuratice care fuge de culise, de redacții și cafenele, ale unui om care dacă nu are alte merite, are cel puțin pe acelea ale unei vieți curate și clare ca lumina zilei, am, repet, sentimentul că spusele mele vor afla, din partea celor buni, audiența pe care o doresc.

Loviturilor Sorții nu răspund. Nici nu sunt vrednic să opun Sorții obstacolul umbrei și zădărniciile mele. Loviturile violente ale oamenilor nu m'au înșel pentru mine prestigiile Sorții. Oamenii în care locuiește o substanță demonică, oameni deposeși de sensul creștin, al adevărului și al binelui, au citat numele Botta într-o noapte de ziar, într-o noapte a cărei ferocitate politică să mă doare și mai mult. Este acolo vorba de Dan Botta, căruia i se cere, cu o ură cordială, să precizeze originea etnică a mamei sale. Dan Botta fiind în clipa de față la Chișinău, în libertatea să fac această întâmplare, un demers la porțile absurdului și ale neantului și dela care Dan m'ar fi oprit cu asprime ca dela un act care mi-ar contrazice propria natură. Cred că legile firii și cele ale societății imi dau dreptul, în calitate mea de frate, să mă consider solidar cu el, pentru că laolaltă s'induram umbra veninoasă a insulței care cade asupra-ne. Dacă ași fi un străin, unul de peste vale sau de peste deal, cinește supremă a vieții mele ar fi să mă aflu aproape de Dan Botta, de-a dreapta omului plin de lumină, și dăruri și în care crește o sfințită și aprigă flacără. Nu mi se va refuza, vreau să cred, această natură în acordă, această brumă de cer, umilă, satisfacă de a mă socoti și eu lovit de a-

ceiași injurie! Așa dar lumea hădă, hidoasă lume inferioară, de jos, s'a constituit în tribunal. Va trebui să dăm seama, să ne legitimăm în fața unei adunături. Cum Nietzsche ar spune, demențului și fecturii de slugă se află printre judecători. Și dacă le dăruie că sângele nostru e atât de pur încât poate stârni invidia ingerilor, ei răspund că nu văd puritatea, că nu au ochi pentru ea. Și procesul sfârșește în plină confuzie, jucu mărturisindu-se neluminat. (Berkeley, mi se pare, susține acum trei sute de ani că lumea culorilor, că universul cromatic, este un reflex al pupilei, al irisului și retinei, un reflex al ochiului nostru care, singur, conține lumina și întunericul și tonurile lor vari.)

Ar trebui deci, pentru că s'îm absolviți, pentru că s'îm promovați în rândul fiilor drepti și buni ai țării acesteia, ar trebui să mă înfățișez lor cu mama de mână. Ah, dacă vreadată mi-ar trăsni prin cap să fac asta — mă uzer în plină utopie, — ar fi că să le strig: În genușchil și să trec mândru mai departe. Ar trebui, în apărarea unei mame sfințite și a unei familii asupra căreia se asvârle ultragiul, să se scoale din morții Ardealului, tatăl nostru și fratele său de cruce Părintele Vasile Lucaci.

În sfârșit, în concluzie, din răzbul buzelor, surzând, se soplește și se vântură calomnia. În-

sărșit, în mijlocul unui neam bătut de nenoroc, lată o insulă a fericii, un rai al perversității. Dar Dan Botta crede cu sălbăticie în lumină, în virtute, în dreptatea de care îi e sete; zodia eternității lucește asupra sa. Eu simt însă cum ne cuprinde frigul și întunericul. Acum, după atât amar de ani, am învățat că trebuie să lovești, că trebuie să înalți cu orice preț mâinile care au culezau să te sugrume; am învățat pedeapsa după cum, odată, am învățat noaptea, luna și pădurea. Și după ce acești discipoli ai păcatului, ai căror fapt, are strălucirea fosforescătoare a putreziciunii, își vor fi luat răsplata, eu îmi voi spăla mâinile nepăsător.

2.X.1940.

EMIL BOTTA

LAUDA ȚĂRANULUI

În tipăriturile Academiei Române a apărut în cursul acestei veri discursul de recepție ținut de d. Liviu Rebreanu în ședința solemnă dela 29 Mai a. c. Este „Lauda țăranului român” în care regăsești acum, la lectură — mai mult poate decât în ziua când îl ascuți sub cupola Academiei; — acel punct de rezim sufletesc — de care fiecare avem nevoie pentru a nu ne prăbuși definitiv sub apăsarea vremilor.

bine dus la capăt — și noi nu am simțit iotdeauna această nevoie — exemplul italian poate fi invocat iarăși cu multă îndreptățire.

Italia este pentru conștiința celor mulți, în primul rând țara Frumosului natural și a Frumosului artistic. Țara artelor. Țara artiștilor. Noi nu vom contrazice credința aceasta. Dar îi vom adăuga un corectiv și o întregire. Italia este țara Artelor plastice: este țara Artelor literare. Dar tot acolo s'au conștințit de mult, încă din Renaștere, alte asemenea „Arte”. Aceea a războiului, adică iscusința, dusă până la măiestrie de adevărată Artă, în mâinile armatelor și a întăririi zidurilor de cetăți. Italia a mai fost apoi, din aceeași epocă a Renașterii, Patria Artei „de a guverna”, adică de a ocărmi popoarele, potrivit unor norme pe care un gânditor politic ca Messer Niccolò Machiavelli le-a consacrat în atenția lumii pentru mai multe secole.

Iar acum de curând, în aceste decenii, i-a fost dat aceleiași Italie să consacre în considerația universală altă Artă și altă iscusință: aceea de a orândui un Stat modern, pe baze în totu diferite de cele de până acum, prin intermediul punerii în valoare și ierarhice a tuturor energiilor naționale. Benito Mussolini, Duce al Italiei imperiale, este creatorul și cel mai neîntrecut realizator în domeniul acestei Arte.

Inițierea României în secretele ei cele mai ascunse, a început instinctiv, în ultimii ani. Faptul că noi singuri am simțit necesitatea aceasta națională, a fost desigur semnificativ. El, în orice caz, ne distinge drept Latini, între popoarele nelatine din preajmă, la care aceeași necesitate de consonanță romanică nu s'a făcut simțită până în prezent. Perfecționările ce se așteaptă nu vor întârzia, desigur. Dar ținând seama de formulele vieții de Stat italiene, se va preciza mai lapidar configurația ce se așteaptă de pe urma Renașterii, spre care trebuie să se îndrepteze România noastră de mâine.

27 August 1940.

ALEXANDRU MARCU

oricare ar fi el, ce caracterizează pe omul de știință — s'a holărit să la parte d. Gammilsheg, el merita dragostea și respectul nostru. Dar nota noastră vrea să se refere nu atât la conducătorul Institutului German din România, cât la contribuția d-lui Sextil Pușcariu care a pus în serviciul cauzei românești și material și metode noi. Atlasul lingvistic român — pe care se sprijină în mare parte afirmațiunile cercetătorului german — apare astfel în fața ochilor noștri nu numai ca o grandioasă realizare științifică, ci și ca o eloventă mărturie a etnicității noastre. Valoarea națională, căci de ea este vorba, — cealaltă valoare, cea științifică scăpând discuției de aici, — a unei atări activități ar trebui să consacre odată pentru todeauna în minia intelectualilor noștri imaginea profesorului elujan, primul român care — dela Dimiție Can em' — încoace — a fost cinstit prin alegerea ca membru al Academiei din Berlin.

CONVORBIRI LITERARE

Nu se stăruie îndeajuns, în paginile atâr reviste în care își găsesc ecou toate evenimentele dela periferia vieții literare, asupra vieții noi care se crează în jurul revistei „Convorbiri Literare”. Pornind la drum, cu un nume care înseamnă o epocă a literaturii noastre și desigur epoca cea mai bogată, d. I. E. Toroujiu a știut totuși, cu energia și dragostea de frumos care-i caracterizează orice gest, să nu se lase strivit de un trecut atât de luminos. Revista sa a înscris astfel în anul acesta câteva remarcabile volume (despre care s'a mai amintit în aceste pagini), în fruntea cărora stă desigur volumul omagial Eminescu — impresionantă realizare tehnică și redacțională.

Prof. I. E. Toroujiu

Cristalizarea acestei activități închinată literelor române este realizată însă în „Colecția Convorbiri Literare”, pe care d. I. E. Toroujiu a trecut-o dela faza programului la aceea a realizării. Cu dorința ades manifestată de către conducătorul ei, de a ajuta scrierul celor tineri, nu ne îndoiim că această colecție va fi alcătuită dintr-o serie neîntreruptă de valoroase realizări.

GEOPOLITICA

Trei dintre cei mai tineri și mai valoroși geografi și sociologi ai noștri, au avut ingenioasă idee de a reuni câteva studii publicate în reviste, într-o elegantă broșură de 133 pagini, intitulată: Geopolitica. Volumul poartă pe copertă numele d-lor Ion Conea, Anton Golopenția și M. Popa Veres.

Experiența pe care cei trei tineri autori o fac cu această carte este desigur destul de interesantă. Mai întâi, pentru că vrând să prezinte publicului intelectual câteva din problemele ce pune a-casă, știința de dată destul de recentă, Geopolitica, autorii renunță la expozerile clasice, în care toate concurențele sunt indiscutabile, pentru ca argumentația să curgă liniștită, ca o serie de adevăruri care se relevă subit, fără contraziceri și pară fără forțuri. Destul de tineri, cred că autorii și-au dat seama că nu cu o astfel de altitudine se poate impune atenției o știință nouă. Deaceia probabil s'a și evitat, o expunere metodică și primul contact al intelectualului nostru — este bine înțeles vorba de acei care n'au luat acest contact în alte limbi — cu Geopolitica, este în fond contactul cu toate controversele, cu toate nesigurările, cu toate lipsurile și desigur toate ambiguitățile acestei științe. Discuțiile încep de altfel — și sunt denunțate cu sinceritate și curaj de autori, în chiar cuvântul ce deschide această carte — dela însăși titlul carpi, care ar fi urmat să arate cel puțin credința autorilor despre această știință. Dar, dacă unul a crezut că s'ar putea pune titlul „Geopolitica, știința orientării în lumea statelor, și a mitului teritorial al națiunilor”, alt autor ar fi vrut să-i spună: „O știință a determinării, prin pământ, a evenimentelor politice” pentru că al treilea s'a socotescă că ambele titluri stau destul de comod alături (pag. 1).

Și controversele, discuțiile continuă — pline de interes și sugestii — în cadrul problemelor pe care le pune cartea. Este desigur plină de învățăminte bună-cara amănarea sudului d-lui Ion Conea: „Geopolitica, o știință nouă”, care da acestei științe un pronunțat caracter geografic, cu punctul de vedere sociologic exprimat de d. Anton Golopenția în capitolul „Însemnarea în privirea definirea preocupării ce poartă numele de Geopolitica”. Dar dacă aceste capitole, care caută să stabilească un cadru cercetărilor geopolitice, dau într'un fel măsura vitalității acestei științe, capitolele următoare, cu caracter oarecum de aplicare practică a principiilor geopolitice în viața statului, pot da imaginea vastității preocupărilor ei. Este vorba de capitolele „Contribuția științelor sociale la conducerea politicii externe” semnat tot de d. Anton Golopenția și de „Schema, privind cercetările politice sub aspectul intereselor naționale” a d-lui Popa Veres.

O carte de introducere într-o știință pe care n'prezintă formulele rigide, ci d'impotrivă — o fac interesantă frământările și într'un fel incertitudinile sale; este cred aspectul dinamic, tineresc, al acestei științe sub care autorii înșiși au vrut să prezinte Geopolitica: acestui tineret mai ales, ne adresăm noi în paginile cari urmează: ca să contribuim la introducerea lui în dușul și problemele unei discipline, care pară-că-i o arenă de întreceri sportive: așa de vie și de luptătoare”. (p. IV)

COSTIN I. MURGESCU

Gânduri pentru renașterea noastră

(Urmare din pag. I-a)

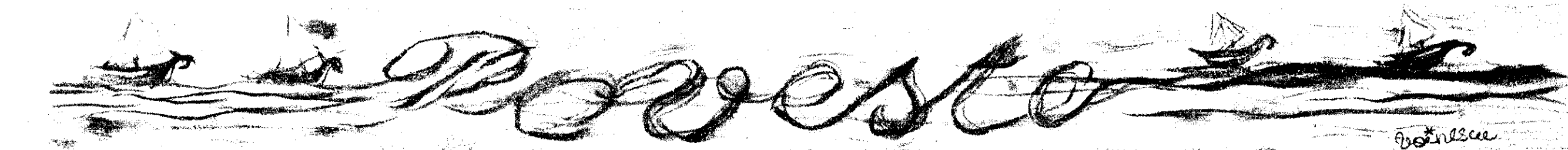
Dacă prin apropierea de celelalte Culturi ale lumii, de cea franceză și germană în deosebi, conștiința vieții noastre intelectuale nu are decât a se îmbogăți, expresia de care avem nevoie spre a ne defini înșfârșit configurația, este de căutat și de aflat în contactul nostru cu marea Cultură Italiană.

Iată semnificația adevărată a străduințelor celor care fși fac din promovarea ei la noi o adevărată normă și un adevărat ideal.

În momentul actual de evoluție a spiritului public din România, Italia poate exercita o binefăcătoare înfrăurire prin aceea că însăși are mai de seamă în încercatul ei suflet.

În primul rând, Mussolini este un mare pedagog al Nației sale. Dar sensul învățaturii lui poate da directive și altor popoare, în căutare de norme de orânduire nouă. Și le dă. Italia poate fi luată deopotrivă drept model prin aceea este permanent în manifestările ei colective, în afara de impresionantul învățământ al clipei de față. Desul s'a meditat asupra constatării că Italia a ajuns să fie astăzi orgolioasă de bogăția sârăciei ei, în vreme ce atâtea țări nu au decât sărăcia bogățiilor pe care le dețin.

Și apoi exemplarul uman în Italia Cezarilor, a Condottierilor și a Marilor Eroii ai civilizației, este atâtea de superb și de sigur pe sine, încât totmai acest exemplar poate fi propus ca model, atunci când este vorba ca o Nație ca atâtea umilinte în suflet să ridice fruntea cu hotărâre din pământul din care s'a sculat, spre a-și deremina viitorul. Nevoia să ne pătrundem, în cele mai neînsemnate fapte de viață, că și în cele mai de seamă fapte naționale, de nevoia de a defini precis tot ceea ce întreprindem, de a nu lăsa din mână decât lucrul

de TRAIAN LALESCU

Nimeni nu știa de unde vine; nimeni nu-i cunoștea numele. Umbra îmbrăcat în zdrențe și se hrănea cu ierburi ciudate. Se opra îngândurat lângă jocurile copiilor și trecea, nepăsător, pe lângă sfatul oamenilor mari.

Bătrânul înțelept, împins de sfatul oamenilor ce-și spuneau: cuminiți, l-a chemat la el și l-a întrebat:

— „De unde vii?”

Omul pe care nimeni nu-l cunoștea a întins o mână slabă și arătând un punct nelămurit, în zare, a răspuns:

— „De acolo”.

— „Și cum se numea orașul de unde ai venit?”

— „N'am întrebat pe nimeni. Nu cunosc numele lui”.

Bătrânul înțelept s'a minunat și a mai întrebat:

— „De ce ocolești sfatul oamenilor cuminiți? De ce te oprești lângă jocurile copiilor?”

Răspunsul l-a pus pe gânduri pe bătrânul înțelept:

— „Eu nu înțeleg limba oamenilor cuminiți. Înțeleg, în schimb, scrisorile pe care copiii le trimet, pe cozi de zmeu, soarelei; iubesc semnele pe cari ei le desemnează pe nisip. Aștept ca și soarele, și nisipul să găsească răspuns, întrebărilor mele”.

— „Și ce întrebări pui tu soarelei și nisipului?”

— „Întreb soarele din ce zi n'o să mă mai lumineze; întreb nisipul când o să mă sărute pentru ultima oară”.

Bătrânul înțelept s'a ascuns în peștera lui și nimeni nu l-a mai văzut, timp de trei zile.

Când a esit din peșteră, bătrânul înțelept s'a dus la sfatul oamenilor ce-și spuneau: cuminiți și a glăsuț:

— „Omul acela este, sau un înțelept, sau un nebun”.

— „Fiindcă oamenii ce-și spuneau: cuminiți nu înțelegeau cum un înțelept poate fi tânăr, au răspuns:

— „Omul acela este un nebun”.

Și de atunci toți îi spuneau: Nebunul.

Oamenii cuminiți îl scuipau și îl huiduiau. Doar copiii îl cheamau la jocurile lor.

Într-o zi, nebunul a găsit o creangă de vișin și și-a făurit din ea un fluier. Cânta mereu din el și sunetele fluierului nu păreau deloc a fi pământene.

În port, corabia care trebuia să aducă merinde, rămăsese pironită în zare. Nici-un vânt nu-i mai

săruta pânzele albe. Nici-un val n'o mai mângăia.

Oamenii infometați plângeau și credeau că a venit sfârșitul pământului.

Atunci a trecut pe acolo Nebunul, cântând din fluierul lui. Era un cântec pe care nimeni nu-l mai auzise până atunci. Și cântecul lui a ademinit vântul să sărute pânzele albe; a îndemnat valul să mângăie corabia.

Dacă cineva l-ar fi întrebat cum se numește cântecul lui, el ar fi răspuns:

— „E cântecul ertărei”.

Nimeni însă, nu l-a întrebat.

Toți i-au spus de atunci: „Nebunul cântăreț”.

Oamenii cuminiți îl priveau cu teamă și îl ocoleau.

Doar copiii îi cheamau la jocurile lor.

*

„Nebunul cântăreț” a întâlnit odată, o fată plândă ca și creanga de vișin din care-și făurise fluierul. A zărit în ochii ei mărgăritare mai frumoase decât acelea pe cari le scoteau pescarii goi din fundul mării.

Și a întrebat-o pe fată:

— „Ce sunt mărgăritarele din ochii tăi?”

Ea a răspuns speriată:

— „Sunt lacrimi”.

— „Ce înseamnă cuvântul acesta: lacrimi?”

— „Lacrimile se ivesc atunci când omul este trist”.

— „Ce înseamnă cuvântul acesta: trist?”

Și atunci fata i-a povestit tot ce i se întâmplase:

— „Iubesc un bărbat care a ascuns în părul lui toate foșnetele pădurei, și în ochii căruia se oglindește tot seninul cerului. Bărbatul mă iubește și în fiecare zi îmi aduce una din florile trandafirului pe care-l îngrijește pentru mine. După ce mi-ar fi adus a treisprezecea floare, bărbatul care a ascuns în păr toate foșnetele unei nopți, iar în ochi, tot seninul cerului, m'ar fi sărutat. Dar al treisprezecelea boboc nu vrea să se mai desfacă. În zadar iubitul meu udă pământul cu lacrimile lui”.

— „Și unde este iubitul tău?”

Fata l-a dus pe Nebunul cântăreț într-o grădină în care un bărbat plângea lângă un boboc de trandafir.

Nebunul cântăreț a dus fluierul la gură și a cântat un cântec pe care nimeni nu l-a mai auzit până atunci.

Și de-odată, cel mai frumos trandafir a surăs lângă îmbrățișarea celor doi îndrăgostiți.

Nebunul cântăreț cânta înaintea din fluier.

Dacă l-ar fi întrebat cineva ce cântec este acela, el ar fi răspuns:

— „Este cântecul dragostei mele”.

Nimeni, însă, nu l-a întrebat.

A doua zi, Nebunul cântăreț, a plecat din oraș.

Nimeni n'a știut unde; nimeni n'a știut de ce a plecat.

Doar fata a bănuț, deoarece, cu o zi înaintea, zărise prima lacrimă sub pleoapa Nebunului cântăreț.

Curând oamenii l-au uitat.

Doar copiii își mai aminteau de Nebunul cântăreț, fiindcă nimeni nu știa mai bine ca ei să înalțe zmele și să desemneze chipuri ciudate pe nisip.